

J. RAINIS
MŪZA CĪŅĀS

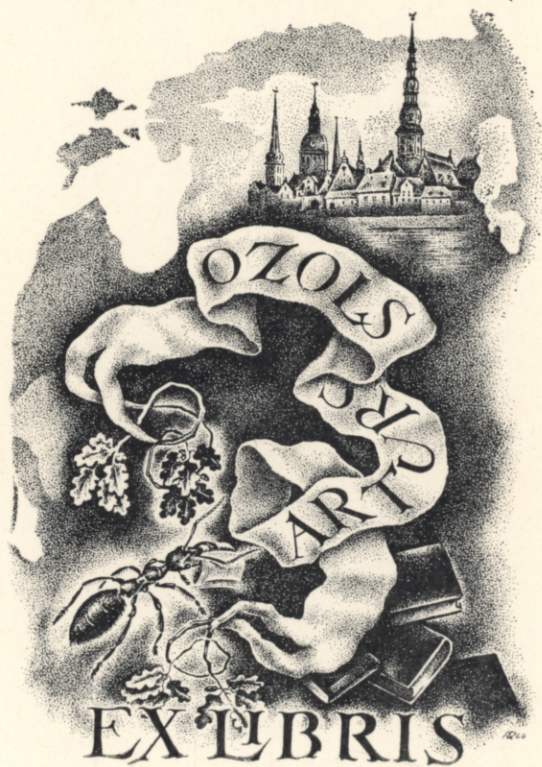

VALSTS

DAIĻLITERĀTŪRAS

APGĀDNIETĪBA

Vija Lāča J. v. p. R.
Valsts bibliotēka
67-30.584

R

J. Rainis

A. Ozols 1946. g. 17. V

Mūza ciņās

Atstātie dzejoļi

A. Birkerta redakcijā

Valsts daiļliterātūras apgādniecība

Rīgā, 1940

Redaktors R. Egle
Techniskais redaktors K. Rašiņš
Korektors K. Plukšs

Papīra formāts 61×86 kgr 45 MF RIS A₂. Drukas lokšņu skaits 11½
Tiraža 10.000. G.L.P. 3—68. D. 21. (Maksā Ls 2,50

VALSTS SPIESTUVE
Rīgā, Brīvības ielā 129/133

Priekšvārds

Raiņa dzejoļu publicēšanai, kā zināms, agrāko laiku cenzūra un administrācija lika visādus šķēršļus ceļā: gan svitroja tos manuskriptā, kad tas bija iesniegts cenzēšanai, gan konfiscēja grāmatas, kad iepriekšējās cenzūras vairs nebija, bet kad administrācija atrada, ka grāmatās ir dzejoļi, kas apdraud valdošo ideoloģiju vai pašu pastāvošo valsts iekārtu.

Šādu dzejoļu Rainim ar laiku sakrājās ļabi daudz. Ap 1910. gadu viņš sāk domāt par šo dzejoļu sakopošanu un izdošanu īpašā krājumā. Šiem dzejoļiem ir sakars ar dažādiem momentiem tajā lielajā strādnieku un zemnieku atsvabināšanas cīņā, kas pie mums sākās 90. gadu vidū, pārvērdamās 1905. g. revolūcijā, bet, uznākot pēc tam reakcijai, turpināja cīņu dažādos citos veidos, mainīdama taktiku un piedzīvodama gan uzvaras priekus, gan zaudējumus un upurus.

Raiņa mūza visās šajās cīņās gājusi līdz, nereti pat priekšgalā, cīnīdamās ar tiem ieročiem, kas viņas rīcībā: dzejoļiem. Šie dzejoļi ir kā asi zobeni, kas cērt pretinieku visvārīgākās vietās, vai arī kā dziedinošs balzāms, kas remdina cīņas biedriem kaujās sistās brūces. Rainis savās piezīmēs šos ievērojamos politiski estētiskos dokumentus dēvē par asajiem dzejoļiem un pašu dzejoļu krājumu nosauc „Mūza cīņās”.

Strādnieku un zemnieku brīvības cīņa ir visai sarežģīta un bagāta visādām problēmām. Domājot par šīm problēmām un viņu attēlu šai dzejoļu krājumā, Rainis sniedzis interesantas piezīmes, no kurām dažas te izrakstām:

„7. 3. 12. Būsim gatavi uz visu. Dārdzība un kaŗa briesmas. Var nākt neorganizētas masas piepeša darbība. Mēs varam zaudēt uz laiku. Attīstība var tapt katastrofāla kā 1789.—1870. g. Šķiru pretības un cīņas top asākas.

Tuvojas lielas masu darbības. Top visi notikumi neapprēķināmi. Viss, kas 40 gados gūts, top problēmātisks. Bet 40 gadu kultūras organizēšana darīs vadītāju iespaidu, tā nevar būt zudusi. Bet atkal dārdzība, bads, kari. Jo ilgāk aizturēta šķiru cīņa, jo tā niknāka. Taisni visvairāk apspiestie ir visrāmākie, visglēvākie, tiem stiprais maijs rādīs spēku, tie visvairāk aizraujas, ekstāzējas. Masā sajūt pašapziņu. Sievietēm vissvarīgākā loma. Jo ilgāk kādi paliek neorganizēti, jo grūtāk tie organizējami.

Organizēšana dod: nejaušības ierobežojumu; neatlaidīgas, sistēmiskas cīņas, izvairās no pametumiem, izmanto sev uzvaras.

Ko var dot pirmais maijs? Pašapziņu celti, ieinteresēt par vispārību un politiku, uzturēt vieglu uzbudinātību, ātru sacelamību uz darbību, saprasmī attīstīt vienību, solidaritāti stiprināt, gribu darīt nelokāmu, neļaut aizrauties no pretniekiem, darīt pašam visu...“

Labā daļa Raina dzejoļu šai krājumā pieder, tā sauca-
majiem, gadījuma dzejoļiem. Tikai šie gadījumi, kas Rainim devuši ierosmi sacerēt vienu vai otru dzejoļu, nav vienkārši ikdienišķās vai individuālās dzīves gadījumi, bet gan tādi, kam vispārēja, politiska, sociāla vai sociālistiska nozīme. Tā tas ir arī ar dzejoļiem par pirmo maiju. Gadījums ir liels, svarīgs, nozīmīgs, un dzejniekam tas uzdod ļoti nopietnu uzdevumu: ietvert šo gadījumu pienācīgā dzejas darbā. Kā Rainis ap šo problēmu pūlējis — rāda augšā citētās piezīmes. Atzīmēsim te vēl citas problēmas, kas dzejnieku nodarbinājušas viņa revolūcionārās un sociālistiskās daiļrades darbā.

„21. 10. 1912. Kultūras darbs par labu darba tautai. Nemitīgs progress. Nekad nesastingt dogmā, šablonā, birokratismā! Brīva attīstība, dzīva straume. Kalpot darba demokrātijas kultūrālām vajadzībām. Būt saskaņā ar strādnieku kultūrālo biedrību darbības veidiem.“

„13. 10. 12. Ideja lai netop par dogmu, lai politika, ikdiena, mazā interese nenospiež ideju.“

„3. 7. 17. Mans manifests (reizē ievads Asajam krājumam). Liela revolūcija bija uz ilgām dibināta, otrā revolūcija nepiepildījā vēl tās ilgas. Gaidām uz III. revolū-

ciju. Ilgas bija lielas, varonība liela, upuru daudz, sajūsma vispārīga. Kas tagad? Ilgu nav, bet kāre tikt pie varas, pie mantas, pie goda...

Sajūsma nekādas. Tiem, kas aizmirst: neaizmirstat lielo revolūciju. Es gaidu III. revolūciju."

„4. 7. 17. Stiprā revolūcija aptver 1905.-6.-8. gadus. Uzplūdi un atplūdi. Gatavie iznākušie dzejoļi — tos katru gadu atsevišķi: 1905., 1906., 1907., 1908., 1909.“

„11. 7. 17. Tāpat atkal jauni. Neatkrītat no ideālisma, no revolūcijas. Netopot kalpi. Pats esi kungs!“

„16. 8. 17. 1905. Noskaņot uz nākošo lielo revolūciju, bet tā, ka vāci arī revoltē. Tautas top brīvas. Ne *anacionālas*, bet *supranacionālas*.“

Ja Raiņim būtu izdevies savu nodomu izvest līdz galam, tad šis dzejoļu krājums būtu mūsu revolūcionārās kustības vēsture par laikmetu apm. 1903.—1929., t. i. par vairāk kā gadu simteņa ceturksni — vēsture liriskā formā.

Vēlāk viņš šo chronoloģisko principu pa daļai atmetis un grupējis dzejoļus īpašās nodaļās ar nosaukumiem, no kuriem tagad daži redzami krājumā, piem.: „Ceres rīts“, „Ašins un uguns“ un „Sodu laiki“.

Tagadējais krājuma sastādītājs mēģināja ievērot abus šos principus: grupēt dzejoļus pa nodaļām, nodaļās chronoloģiskā kārtībā un nodaļu saturu tāpat. Bez tam grāmatas beigās piesprausts sīks bibliogrāfisks rādītājs, kas atļauj orientēties gan par dzejoļu radišanas, gan iespiedu laiku chronoloģiskā kārtībā.

Beidzot, jāpiezīmē, ka ar šo krājumu noslēdzas Raiņa līdz šim pazīstamo mākslinieciski vērtīgo dzejoļu publicēšana vispār un politisko dzejoļu sevišķi. Raiņa politiskās lirikas akordi ieskanējās „Tālajās noskaņās“ (1905.); ar „Vētras sēju“ (1905.) viņa dzeja kā vētras brāzieni gāja pa priekšu 1905. g. revolūcijai; liesmainus nākotnes sapņus, dzelzs gribu tos sasniegt un nepārtrauktu varonīgu cīņu tēloja „Jaunais spēks“ (1906.); par lielajiem zaudējumiem un upuriem revolūcionāru nevienādajā cīņā ar pārvarīgo reakciju dziļi skuma „Klusā grāmata“ (1909.); paglābušos revolūcionāru priekus un bēdas, domas un jūtas, ilgas un

cerības, Rainis tēloja emigrantu grāmatā „Tie, kas neaizmirst“ (1911.) — neaizmirst dzimteni, neaizmirst savus ideālus, neaizmirst cīņu par tiem; beidzot šo nepārtraukto brīvības cīņu loku idejiskā un estētiskā apgaismojumā no jauna atsedz un papildina „Mūza cīņās“, noslēdzot reizē ar to lielā dzejnieka pilnvērtīgās oriģināldejas bagāto pūru, ko viņa apbrīnojama, dziļais, plašais, aktīvais un revolucionārais ģenijs devis pamatšķirai un tautai.

A. Birkerts.

Bulduros, 24. VIII 40.

Ceres rīts

(1905.)

Motto: Kad cerat jūs, tās ir kā vēja ilgas,
Kā celtas, svaidītas un liektas smilgas;
Kad ceram mēs, tad tās ir uguns ceras:
Jo tālāk sveļ, jo dzeņ un neatdzeras.

4. 3. 12.

* * *

Vairs tagad šaubu nekādu nav,
Tā cerētā nākotne atnāk;
Ar šaubām un neizsakamām sāpēm
Iekustinājām to lielo kuģi.
Nu viņš dārdēdams drāžas no laipām;
Augsti ūdens šļāc un putas šķaida.

Jūs saucāt „vai!“, ka viņš pagrimst zem ūdens
Un jūsu cerības līdzī grimst,
Jel reizi aizklūt uz viņām laimīgām salām.

Nebēdājat, — drīz kuģis celsies iz viļņiem
Un rāmi peldēs uz jūras;
Jūs kāpsat iekšā un brauksat pāri
Gaviļu gaviļēm.

Kas pats kuģi cēlis un laidis ūdenī,
Tam šaubu vairs nevar būt,
Var tagad atpūsties un posties uz lielo ceļu.

Es savos sapņos un domās
Sen jau dzīvojis esmu tais tāļajos krastos.

18. 9. 7.

Kalpu manta

Kas mans ir iekš manas dzimtenes?
Ne vārpiņas manas, ne zālītes;

Ne saujiņas siena, ko pagalvī mest,
Ne tik daudz, cik kāju pirkstiem var nest.

Tā zeme, ko aŗu, tā nepieder man,
Mana izkaps kungu pļavā skan;

Kungs pircis zirgu, kas arklā iet,
Ir manas rokas tas pircis šķiet.

Kas mans ir iekš manas dzimtenes?
Ne vārpiņas manas, ne zālītes —

Mans ir tik dzimtenes mūžīgais vaids,
Mans ir viņas mūžam kvēlošais naidis —

Bet viens ir, kas man pieder gan
Tā atriebšana, tā pieder man!

1905.
10. I. 7.

Zemnieka pacietība

Zemnieks sēklu zemē sēja,
Zeme sēklu izaudzēja: — — —

To muižnieks redzēj' un ņēma nomu,
I kārtības sargs sev vilka lomu;

To mācītājs redzēj' un gāja linot,
Līdz ķesters: i šim lai ko atmest zinot!

To redzēji' tiesa, sev daļiņai lēma,
To ierēdnis redzēj' un kukuļus ņēma,

Visapkārt markas un stempes lika —
Tā katram vienam pa daļai tika;

To redzēj' vārna un atliekas knāba, — —
Tad zemnieks cēlās un rungu grāba.

1922.

* *
*

Vairs naudas nav,
Sāk maizes trūkt,
Lai velns tad rauj!
Vai pirkstus sūkt?

Vai skaidas dot,
Kad bērns lūdz ēst?
Iet ubagot?
Vai zāli plēst?

Lūk — dāvanas —
Ne mūžam nē!
Kas zemojas,
Pats pazaudē.

Lai nemaldās,
Es cilyēks ar!
Kas tiesības
Man noliegt var?

Lai tiesa šķir,
Kas nākas man;
Kur tiesa ir?
Kā spriedums skan?

Kas mantas krauj, —
To trūkums spiež;
Kas rudzus plauj, —
Tas badu cieš;

Viss tam, kas gul,
Kas dikā sēd,
Ne ar, ne kuļ,
Tik dzer un ēd.

Vai tiešām tā
Pēc tiesas var?
Kā tam nekā,
Kas visu dar'?

Kam mantas nav,
Tam vēl top ņemts;
Kas bagāts jau
Tam vēl top lemts.

Tā tiesa šķir,
Tā spriedums skan:
Tā bij, tā ir,
Tā būs — un gan!

— — — — —

Jā, jā, ikdien
Man skaidrāk šķiet:
Par varu vien
Še runa iet.

Cik varas būs,
Tik tiesības; —
Tās laudis gūs,
Tik jācīnās.

1905. g.
16/17. 12. 7.

Jauns darbs

Vai guļat, strādnieki: kāds tagad darbs?
Kungi dod darbu, bet darbs bez maizes.
Klausat, kur darbs jums taps.
Pārstrādājat kungus pašus,
Laimi pelnīsat, ne grašus,
Brīvība taps.

Hei! Kaļat, kalēji, te jums ir darbs!
Kaļat tiem kungiem tās cietās sirdis,
Gan jau reiz mikstas taps:
Karstās bailēs nokarsētas,
Aukstos sviedros izmērcētas
Mikstas reiz taps.

Hei! Tēšat, galdnieki, te jums ir darbs!
Tēšat tiem kungiem tos rupjos prātus,
Gan jau reiz gludi taps:
Asiem vārdiem šķelti, plēsti,
Asām runām drāzti, tēsti, —
Gludi reiz taps.

Hei! Kuļat, kūlēji, te jums ir darbs!
Kuļat tiem kungiem tās pelavu dvēseles,
Putekļi vien tikai taps:
Plānā klāti, putināti,
Klaudzē vāles, danco kāti:
Putekļi taps.

Hei! Visi strādnieki, jauns jums ir darbs!
Noplēšat, aizvāķat šķēršļus un mēslus:
Celts šē jauns nams drīz taps.
Slienat stabus, liekat spāres,
Plēšat celmus, aņat āres:
Brīvvalsts reiz taps.

1905. g.

* *
*

„Kritušiem slava,
Lāsts tiem, kas kāva!“ —
Cietoksni pirmo
Cīņa jau grāva.

„Kritušiem slava,
Lāsts tiem, kas kāva!“ —
Uzvaras cīņa
Galā vēl nava.

„Kritušiem slava,
Lāsts tiem, kas kāva!“ —
Būs visa zeme
Ziedoša pļava.“

1905.
13. 7. 12.

Pie nāves gultas

Pie biedra nāves gultas stāvam.
Pats skaistums mirst. Mūs šalkas grābj.
Tās šalkas ir svētas.
Iekš tām visaugstākais noslēpums:
Kā dzīvība pāriet nāvē
Un kā no nāves dzīvība ceļas.

Tas nazis, kas miesas griež,
Tas reizē pārgriež saites garam,
Un raisītos spārnus gars izpleš,
Nu esat vīri!

Spārni vareni vēdina gaisu.
Jūs paceļat galvas, jūs esat vīri,
Jūs darat tāpat.
Un kad gari sauc,
Jūs ejat caur nāvi uz dzīvību.

1905.

* * *

Pļava heidzas pie silmalas smilts:
Tur retās zālītes rausta vējš,
Tur retās smildziņas plaucē saule,
Tur sausās smiltīs izauga puķe,
Karstās sāpēs zieds tapa sarkans.

(1906.)

Ilgas un ceras

Kad cerat jūs, —
Tas ir kā vēja ilgas,
Kā celtas, svaidītas
Un liektas smilgas.

Kad ceram mēs, —
Tas ir kā uguns ceras:
Jo tālāk sveļ,
Jo dzer un neatdzeras.

4. 3. 12.

Asinis un uguns

Motto: „Vēl lielai cīņai tas nav gals!“ —
Tā ir to tūkstošu mocekļu bals: —
Tā izlietā asins.

(1908)

* * *

*

Visu nakti vēji vaimanāja
Apkārt vēlogiem un vārtiem klistot;
Dzelzu durvis raustot, logu restes,
Iekšā spraucoties pa sienu šķirbām,
Vārtu apakšām un jumtu šķorēm.
Meklē izeju iz cietās mājas,
Kuŗu daudzi velti meklējuši.

22. 11. 6.

Pļāvējs

Nu pielūkojat,
Vai jums kas svēts,
Nu tas tiks pļauts,
Kas bija sēts.

Nu viss, kas kaitīgs
Šai druvā būs,
Tiks izravēts
Un krāsni kļūs.

Jau saule tveicē,
Jau bālē lauks,
Nu cirpe cirps,
Un sauja žnaugs.

* *
 *

Vai gods un cilvēks
Pie jums bij svēts,
Vai nauda vien,
Un cits viss lēts.

Ar mūsu sviedriem
Jums slacīts lauks, —
Nu skatat vien,
Kas tur jums augs?

Ar mūsu asnīm
Lauks apmēslots —
Kāds stāds tur būs,
Kas jums tiks dots?

* *
 *

No mūsu sviedriem
Tiks jums sūrs,
No asins lāsēm
Birs pilns jums pūrs.

Liels birums ražai:
Divdesmits grauds —
Mēs ļaudis cietām,
Tik daudz, tik daudz!

Nu pielūkojat,
Vai jums kas svēts,
Nu tas tiks pļauts,
Kas bij šē sēts.

Nu saule tveicē,
Kalps daļģi trin, —
Tik pasmejas:
Viņš darbu zin.

Ko jūs šē sējāt
Gadsimtenos —
Vai graudos ies,
Vai pabiros?

Jūs naidu sējāt
Un niknumu,
Nu pļaus jums to
Ar uzviju.

15. I. 7.
2. 2. 7.

Izaicins

„Acs pret aci,
Un zobs pret zobu!
Un asinīm aplaistīs
Zemi visapkārt!“

Tas jūsu sauciens
Uz kara gaitu, —
Tas vilku un kraukļu
Gaudiens un ķērciens.

Nu, mēs to pieņemam;
Nākat laukā:
Acs pret aci,
Un zobs pret zobu!

Tik tas jums jāzin:
Mums acis jaunas,
Tās skatās cauri
Caur segu segām,
Caur jūsu drēbēm,
Redz zīdā tīstītu
Ļimstošus kaulus, —
Caur jūsu krūtīm
Redz glēvi drebošas
Hijēnu sirdis.

Tik tas jums jāzin:
Mums zobi jauni,
Tie kožas cauri
Caur kaulu kauliem,
Caur vaļa bruņām,
Caur akmens vaļņiem, —
Tie pašu zelta
Pamatu pamatu
Pārgrauzīs pušu.

Nu, nākat laukā!
Nu acs pret aci!
Nu zobs pret zobu!

1907.
9. 9. 13.

Mūžīgā aina

No siltām asnīm smiltis kūp,
Vēl augšup viļņo jēlā smaka,
Vēl viņus visus neapraka,
Kur gājējs iet, tur kāja klūp.

No tevis neatstāj šī aina,
Vai acis projām griez vai slēdz,
Vai reibonī vai tālēs bēdz;
Tā visas citas domas gaina.

No siltām asnīm smiltis kūp —
— Gars mūžam atgriežas uz viņām,
Sirds traucas turp ar visām dziņām,
Tās vienas, vienas viņai rūp.

Vēl augšup viļņo asins smaka —
Tā mūžam tevi cīnā dzīs,
Līdz tumsas slogu uguns rīs
Un asinszvērus — peklesaka.

18/19. I. 7.
1908.

Nepiedodams parāds

Tūkstoš bērni brēc: kur mūsu tēvi? —
Viņu asinis no jums mēs prasām!

Tūkstoš sievas sauc: kur mūsu vīri? —
Viņu asinis no jums mēs prasām!

Tūkstoš jaunavas: kur mūsu mīļie? —
Viņu asinis no jums mēs prasām!

Tūkstoš tēvi: dodat mūsu dēlus! —
Viņu asinis no jums mēs prasām!

Bet par visiem kliež ar balsi mātes:
Ko mēs sāpēs esam dzemdējušas —

Bērnus, tēvus, vīrus jūs mums kāvāt,
Visu Latviju un svešu zemi

Pilnu pielējāt ar viņu asnīm.
Jūs mums parādā tās dārgās asins,

Un šo parādu mēs nepiedosim,
Kā jūs nepiedevāt, it ne vienam.

Kā jūs piedzenat līdz pēd'jam grasim,
Tā mēs piedzīsim līdz pēd'jai lāsei.

8. 2. 7.

* *
*

Ir simti krituši,
Ir tūkstoši, —
Kas visus zina,
Nav jau zīmēti.

Ikdien' pa divi, trīs,
Kas saskaitīs?
Un kam tās pūles?
Taču aizmirsīs. —

Nē, to jūs melojat!
Nekad! nekad!
Tos neaizmirsīs,
Tauta jūt tāpat.

Tie mūsu varoņi,
Tie mūžiģi, —
Tos aizmirsdama —
Tauta mirusi.

4. I. 7.

Tinte un asins

Kad cēlās pirmā ļaužu kustība,
Tad šķita jums tinte vainīga,
Caur viņu saukuši tie rakstnieki,
Un ļaudis klausījuši ticīgi.

Bet otrreiz cīņā skanēs lauks —
Kas, kungi, viņā karotājus sauks?
Tad sauks — jums pašiem jāatzīst —
Tā asins, kas caur jums vēl tagad list.

3. I. 7.

Uguns dzēsums

Tā pirmā cīņas kvēle izbeigta,
Ar mūsu asinīm tā aizlieta —
Vai nu jau apspiests ir viss ugunsgrēks?
Un kad nu atkal izbrūk dabas spēks?

To vienu apdomājiet, nelgas:
Ko dzēst i jūsu asinis ir velgas.

3. I. 7.

Purpura tērps

Sarkana varoņu asins
Top izlieta straumēm un straumēm, --
Sarkanāks top tik no tās
Varmāka purpura tērps.

Sarkanāks, jā, bet ir smagāks
No katras asiņu lāsas,
Kamēr tik smags būs kā svins,
Krizdams raus nesēju līdz.

30. 8. 6.

Kur ir tā vieta?

Kur kāda birze manā dzimtenē,
Kur gani vasar' jautri gaviļē, —
Tur tagad kalst
Izlieta asins.

Ne visai daudz, nav smiltis sarkanas;
Tik vien, cik vaj'dzīgs bij priekš dzīvības;
Kad zaros meklēsi,
Reti pa lāsei vēl radīsi
No izlietās asins.

* *
 *
 *

Kur kāda pļava manā dzimtenē.
Kur bērni ziedus vija vītenē, —
Tur tagad kalst
Izlieta asins.

Arī ne visai daudz,
Nav vēl ne urga, ne strauts, —
No viena, diviem, desmit cilvēkiem.
No mūsu brāļiem, tēviem, mīļākiem
Tā izlietā asins.

Kur lauka gals kāds manā dzimtenē,
Ko arājs sviedros aŗ un apecē,
Tur tagad kalst
Izlieta asins.

Arī nevisai daudz, —
Tikai viens kalps tur tika šauts;
Bet zirgs tur, pāri aŗot, atsprāgst nost,
Tas laikam vagās var ar bailēm ost
Izlietās asins.

* *
 *
 *

Ak, kur tā vieta manā dzimtenē,
Kas izmōcīto dvēs'li nebiedē,
Kā viņa trīsās salst?
Vai tad visur tik kalst
Izlietā asins?

* *
*

Nē jau, ne kalst tik vien,
Vēl svaiga plūst ikdien';
Vēl jau tas neesot daudz,
Pēc vairāk arvien vēl tur, dzirdu, kauc.

* *
*

Viss pilns ar liķiem manā dzimtenē,
Tiem pāri zvēri kauc un gaviļē,
Un apkārt kalst
Izlietā asins.

Bet cauri troksnim, kur kauc,
Klau, noslēpumainas skaņas sauc:
„Vēl lielai cīņai tas nav gals!” —
Tā ir to tūkstošu mocekļu balss: —
Tā izlietā asins.

(1908.)

* *

*

Mēs neaizmirsīsim neviena paša,
Ko savā varas laikā nokāvēt,
Lai nāvesliste ir diezin cik plaša,
I neskaitītos zināsim tāpat.

Pat katru zīdokli un katru māti
Un sirmo veci — katrs minēts kļūs,
Kaut tūkstoši vēl tiktu kapā klāti.

Tie kautie gari cīņā vadīs mūs,
Līdz jūsu moku pilis taču grūs.

15. 2. 7.

Sodi bez gala

Pār visu zemi asins smaka staigā,
Vēl dzirdu, baroni pēc asins klaigā.

Pēc vairāk, vairāk tik šie vilki kauc,
Arvien par maz vēl tiesāts, kauts un šauts.

Vēl kara stāvoklis nav atceļams,
Par daudz tas ir šiem vilkiem patīkams.

Tā viņiem nelāva nekad vēl rīt,
Kā viņi ļaus, lai sodu laiki krīt?

Vēl vilkiem netiek asiņu ko dzert,
Vēl mums to vārdu nav, ko asins tvert.

Jau krievos atriebies ir nāves sods:
Šiem nē, jo „sirds ir kurzemnieka gods“.

Vai ir tik saldas zemniekasinis,
Ka vilks tās dzer un dzer kā aizsalcis?

Vai septiņsimtu gadu nepietiek?
No jauna mūs par ēsmu vilkiem liek?

Vai visu tautu gan šī sauja rīs?
Tad ātrāk aizrīsies un pārplisies.

Lai vilks cik asins kārs, tas neuzvar,
Bet uzvar tas, kas strādā, plauj un ar.

3. I. 7.

Krusts

Pieminat: krusts ir moku stabs,
Kuŗā romieŗi vergus sita,
Kad tie brīvību gribēja gūt,
Un viņu varoņi cīniņā krita —
Vai gribat arī šai krustā kļūt?
Viņš stāv jau gatavs.

Piemināt: krusts ir cieŗanu zīme —
Jūs savu krustu simtsgadus nesat.
Piemināt: krusts ir uzvaras zīme —
Vai šis zīmes jūs cienīgi esat?
Pieminat vēl: krusts arī zobens.

10. 2. 7.

Jaungada dziesma

(1907.)

Ar jaunu gadu! un ar jaunu laimi!
Mēs saucam atkal savus saucienus
Un gaidām atbalsis no malu malām:
Ar jaunu gadu un ar jaunu laimi!

Visapkārt tumšs un tukšs, un klusums guļ.
Ko viss tik tumšs kā pusnakts, kluss kā kaps?
Nevienā logā nemirdz svecītes,
Neviena zvana un nevienas dziesmas,
Kur agrāk dimdēja un uguns šķīda,
Kad jaunu gadu sagaidīja prieks.

Lai pati pusnakts būtu, ceļaties
Ar jaunu gadu un ar jaunu laimi,
Jūs, mani mīļākie, jūs senie draugi,
Kas manu sirdi visu aizņēmāt.
Ar savām varonīgām dvēsles kvēlēm,
Kas izgājāt man līdz pa jauno ceļu,
Lai nestu gaismu tumšam miljonam:
Lai pati pusnakts būtu, ceļaties!

Un degsim uguni ar jaunu gadu!
Ar jaunu laimi apspīdēsim brāļus.
Jūs taču reizi, kad laiks aicināja,
Man līdzī izgājāt pa jauno ceļu.
Un visus sūros gaŗos gadus cauri
Jūs nesāt gaismu tumšam miljonam,
No viņa savus spēkus smēlamies,
Lai viņa spēkus ātrāk atraisītu,
Mēs — viņa acis, ausis, rokas, galvas.

Visapkārt tumšs un tukšs, un — atbalss nav.
Ak, ko es mānu sevi veltām ainām:
Tie mani mīļie, mani dārgākie
Guļ savās as'nīs, saplosītām miesām
Pa visu tēvu zemi izkaisīti;
Ne tēvs, ne māte nespēj uzlasīt

Un klauvē mēnešiem pie durvju durvīm,
Un visos cietumos un smilšu kalnos
Pēc bērnu miesām meklē vaidēdami:
Ne nedzīvos tiem nedod atpakaļ,
Lai māte neredz bērna moku vātis
Un visu zemi pilnu nepiebrēc...
Visapkārt tukšs un tumšs, viens vienīgs kaps;
Tā zemes sāls ir akli samīdīta,
Tas zemes zieds ir tīšu plūkts un plēsts,
Tā rota zemei norauta no galvas!

Kā jūs pie vārda saukšu mīlie, dārgie?
Tu, tu un tu, — tu svētais mocekli,
Kas rūgtās mokas izdzēri visdziļāk —
Tik klusums aizsniedz tavu svētumu!
Tu taisnais, mūsu gods un sirdsapziņa,
Tu dimantskaidrā, cēlā dvēsele,
Ko pašlabuma pīšļi neaizsniedz,
Kas nosirmoņi nesot tautas sāpes —
Kā jūs pie vārda saukšu, dārgākie!
Kad runāts vārds jau sajūtams kā smagums,
Kā rasa gulst uz jūsu ziedu dvēs'lēm,
Kad tikai vientulības dziļās domas
Bez skaņas cilā jūsu svēto miņu.

Balss aiztrūkst, saucot visus tūkstošus;
Tie kaudžu kaudzēm, šķiet, man virsū gulstas.
Kad visus sakraut, viņi aizsprostotu
Vai pašu Daugavu, ka pāri plūstu —
— Lai arī būtu pāri plūdusi.
Ka noskalotu zemes asins nost —
Ak, cik ir plūdušas tās latvju asins,
Kopš tapa trekni muižu tīrumi!
Cik mūsu zemē pilsētu un muižu —
Vēl pilni cietumi un pagrabtelpas
Ar mūsu strādnieku un kalpu miesām;
Un ārpuss krievu, leišu mitros mūros
Vēl mūsu brāļu, brāļu kauli mirkst!

Un ziemeltundras visas piebērtas
Ar mūsu mīļiem; tālās ārzemēs
Tie aizpūsti kā ugunsgrēka plēnes!
Ar jaunu gadu un ar jaunu laimi!
Ak, manu draugu, manu dārgo biedru
Tik mīlā bals vairs manim neatskan,
Es atkal esmu viens
Kā viņā pirmā trimdā; atkal skatos
Iz lielās tāles mūsu nākotnē;
Še labāk redzēt nekā mutulī,
Kur griežas kūšādama ikdienība.

Un atkal dzimtene guļ manā priekšā
Kā plaši izplatīta balta sega
Ar zilu jūras lentu apšūta.
Zem baltās segas svaigi kapi —
Jā, kapi, jā; bet sega nav vairs balta,
Par daudz tā mērcēta ir asinīs. —

Ak vai, cik skaidri toreiz paredzēju,
Cik pārāk pareizi, kāds laiks vēl nāks,
Pēc brīnumskaistā ziedoņa tās briesmas:
„Līdz elkoņiem, kā miesnieks aptriepies,
Par mieru mēlodams un klusu kaudams,
Pa pulkiem nevainīgus upurus
Par labu kultūrai un gara gaismai;
Viņš tautas as' rās slāpē, žņaugos žņaudz,
Tām mutes aizbāzdams, lai pārāk nebrēc.“

Kas mani mīlēja, tie aizgājuši,
Un jaunos draugus neredzēs šīs acis,
Bet brīves slāpēs tauta neatdzersies,
Un mūžam dvē'sles iedegs sajūsmā,
Un sirdis nesavtīgi ziedosies,
Lai sniegtu lielos cilvēcības mērķus,
Un arī mūžam būs — kas mani mīlēs,
Kaut viņus mūžam neredzēs šīs acis,
Nedz manas rokas skārs, — tie tomēr būs;

Jo mūžam būšu es pie darba tautas,
Kad viņas ilgu jūtas jāizteic,
Kaut jūdžu tālums, mūžu laiks mūs šķirtu.
Ar jaunu gadu un ar jaunu laimi!

Nu sēdat līdzās garā, jaunie draugi,
Par mīļo dzimteni man apsakat,
Par viņas sāpēm, ciņām, cerībām,
Tad atkal skatīsim, kas laikā vāras,
Un šķirsim nākamības grāmatā:
— Jūs klusat? Vai tik jaunas jūsu ziņas?
Vai saliekts dzelžu zizlis — sparība?
Vai lauza cerība, tas zaļais koks?
Vai jūsu mazticīgos šaubas ņem.
Kaut gan mums jātic nav, jo mēs jau zinām?
Jā, jā, tā būs: tie mazticīgie šaubās;
Jo tiem jau šķiet, ka vētra pārskrējusi,
Ka tā tik elpu atņem jaunai pūsmai.
Nē, mēs starp divām vētrām tagad stāvam,
Starp to, kas pārskrēja, un to, kas nāks.
Jo lielāks bija vējš, jo dziļāks klusums:
Tas pirmais grūdiens, ciņa vēl ir gaŗa,
Tik mazie vēji vien ir cēlušies,
Vēl lielie miegā guļ un miegā stāpās.
Jūs aļojaties, jūs, kas izmīstat,
Tik bailes aklas dara jūsu acis.

Lūk! lielā katlā tvaiki — dūmi kūp,
Met virums burbuļus un sprakst un šļakst,
Un uguns lokās, tāli dzirkstis svaidot;
Pār zemes lodi skraida virpuļi,
Un tīrpuļi pa zemes miesām trīso.

Es dzirdu sauc: „Mēs sakām to vienmēr,
Ka mēs tik eļam vienās uzvarās,
Tik nepagurt, bet viņi, lūk, jau pagurst!“
Bet vairums, redzu, tikai stīvi skatās.
Jūs klusat vēl? jums kauns un dūsmās vaigā?

Vai jūsu ziņas ir vēl ļaunākas?
Var šaubas triekt, var atlikt spara zizli,
Un cerība no jauna koši zaļos.
— „Mums lauza cerība un zizlis aizmests,
Bij teikts, mēs veikšot dzīvi netaupot,
Mēs mirām tūkstošiem un zaudējām.
Bij teikts: lai visi ceļas; tauta cēlās,
Mēs vest to nepratām — un zaudējām.
Mēs nesapratām apsvērt savus spēkus,
Nedz lielu mērķi spraust, kas sasniedzams,
Ne mums par labu lietot apstākļus.
Mums nebij skata: apņemt nākotni.
Nu gadiem celtais proletāru nams
Guļ drupās kritis izmētātās daļās,
Tik pāris sienas vien ir atlikušas.
Mēs drupās noskatāmies vienaldzīgi.
Tur nav ko žēlot, nav ko glābt un labot.
Jūs alojāties, jūs, kas mūžam saucāt,
Ka mēs tik ejam vienās uzvarās.
Jums rūpēja tik iegūt brīvību,
Bet viņu paturēt, jūs aizmirsāt.
Jūs zinājāt, ka vieni neuzveiksim
Bez visas Krievijas, bet tomēr sākāt.
Un vienas galvas nebij Krievijai,
Kam visus spēkus pārzināt un aptvert.
Mums lauza cerība un aizmests zizlis.“

Daudz rūgtu vārdu es vēl dzirdēju,
Kas paliek neminēti. Uzticība
Ir biedros zudusi uz priekšstāvjiem,
Uz skaistiem vārdiem un uz skaistām žestēm,
Uz savstarpējiem strīdiņiem līdz nažiem,
Uz garu garo matu skaldišanu,
Uz kliķēm, frakcijām un šķelšanos,
Kad virsū ienaidnieks nāk pašu laik.

Mums sauc: tik nepagurt, tik nepagurt,
Mums taču bij un paliek uzvara,
Jo ļaudīm nevar teikt, ka zaudējām.

Ak neprātīgie, vai jūs neredzat,
Ka mānot izzūd katra ticība,
Tik patiesība vien vēl var mūs glābt.
Tik patiesība viena ļaudīm der.
Tik tad mēs uzveiksim, kad neslēpsim,
Ka esam zaudējuši pirmo kauju.
Un ko jūs tagad gribat tālāk darīt?
„Ko darīt tālāk? Darīt nav nekā.
Ir beigta lielā cīņa, visam gals,
Lai katrs glābjas, kas var paglābties;
Lai savas sāpes, savu izmisumu
Nes tālā pasaulē vai zemē rok,
Vai skaņās raudas liek un vējā pakar,
Vai savā sirdī klusu sagraužas;
Vai aiziet projām sīkā māju dzīvē
Ar zemiem ikdienības mērķīšiem;
Kas vājāks, meklē apreibt, aizmirst sevi,
Mest skaidru apziņu un ļauties māņiem,
Un nogrimst dekadences mistikā,
Un bērnišķīgā ticībā un tumsā.
Cits meklē aizmirstību reibonī,
Un nokauj savu apzinīgo garu,
Un zemai lopu dabai vaļu ļauj,
Un valstās dzeršanā un miesas baudās,
Ar miesu līdzī garu nokaudams.“

Nē, nē, nav tiesa, to es neticu,
Tas nevar būt! tā pašam pazemoties!
Tā nevar visiem pietikt! Tas nav viss,
Ko darīs vīri, sakat manim visu!

Tad teikšu visu tev, jo tas nav viss:
Vairs brālis brālim netic, biedrs biedram,
Viens otru nodod un ar to vēl liels.
Un gaišā dienā rādās netikums
Ar savu kailumu un nešpetnību.
Ir gods un drosme likti apsmieklā,
Un cēlais karogs top pa dubļiem vazāts,

Bet gurdām, nejūtīgām, valbām acīm
Uz visu vienaldzība noskatās
Kā vērsis, kad tam blakus vērsi nokauj.
Tā, nu tu visu zini, vai nu tiks?
Ar jaunu gadu un ar jaunu laimi!

Viss apkārt tapa tumšs un kluss kā kaps,
Uz manām acīm pusnakts uzgulās,
Pie manas debess zvaigznes nodzisa,
Un manas dvēšles klieziens nospiests gaisā.
Pār zemes lodi staigā virpuļi,
Un tirpuļi pār zemes miesām trīso.

Mēs salstot gaidām jaunu gadu nākam,
Ar jaunu laimi, labāku par šo,
Ko nu jau vaidot baudām trejus gadus.
Šiem gadiem augstas laimes iedzēra
Ar putojošiem asinskausiem zvēri,
Un tādēļ asins caurus gadus lija.

Kas izdzers jaunu gadu? Kāds būs dzēriens?
Kad asins atriebsies un asaras?
Tās kungi ilgi dzeņ un slāpst arvien,
Tās slāpes vairo, jo ir sūrin sūras.
Un kur tad sviedri vēl? Gadstūkstošiem
No tiem ir barojušies valdītāji.

Starp divām vētrām tagad drebot stāvam.
Starp to, kas pārskrēja un to, kas nāks...
Jā, jā, es zinu, ko jūs nenākat.
Jūs tagad trīsot sēdat klusumā,
Ikviens par sevi, pulcēties ir aizliegts,
Un salstat bailēs, gaidot jaunu gadu.
„Tā mūžam bijis ir,” jūs tagad sakāt,
„Un paliks mūžam, beigta lielā cīņa.”
Tās vēl nav visas jūsu bailības:
Kad vecais gads jūs kūla pātagām,
Vai jaunais nekuls skarpjiem, ak dievs?

Tas melnā zīnāms, tā viņš tālāk iet:
„Nu viss izbeigts, un velti bija celties.
„Tā mūžam bijis, un tā mūžam paliks.“
Kas nezina liberālus? Guļat vien!

Viens dzirkstes krislīt's kvēli glāba.
Drīz cilvēks gaist, un pēdas nepaliek.
Tik tauta, turētāja, viņu sargā.
Un kad ir tauta gaist, tad tautas paliek
Un darba leģions, kas visām tautām
Ir viens un nešķirams un visam pamats;
Tas ir tas okeans, un visās tautās
Tik viņa viļņi, kuņģi kāpj un krīt.

No okeana nāca man tā balss:
„Jūs mazticīgie kopā sēdētāji,
Jūs gribat vadīt, pirmie izmīstat!
Jūs tikai esat viļņu putas vien,
Kas top visaugstāk gaisā uzsviestas,
Kas top vistālāk dzītas krastmalā,
Kas top vissīrāujāk atsistas pret klintīm,
I viļņi augstākie, kas visutālāk spiedz,
Tik tālāk pārredz smilšu blāķnumu.
Viss spēks un spars un nerimstošā dziņa
Tik nāk no pārvarīgi plašās plūsmas,
No pārmērīgi dziļā, pilnā klēpja.
Vēl pašā dzelmē ūdens kustēsies,
Vēl pašā dzelmē ūdens smagi guļ.

Ar jaunu gadu un ar jaunu laimi!
Mēs saucām atkal savu sveicienu
Un gaidām atbalsi: nu nākat laukā!
Ar jaunu gadu! un ar jaunu laimi!

„Kāds būs šis deviņsimtastotais gads?“
 — Viņš bijušam septītam tuvākais rads,
 Ja jūs to nevērtīsiet,
 Viņš būs tāds pats:
 Laimi tu velti tam prasīsi,
 Viņš neapļaimos vēl dzimteni,
 Bet tomēr viņš tev dos pēc nopelna —
 Cik paņemsi.

„Bet vai ilgi ilgs šis nemiers un karš?“
 — Jo valdīs kungi, jo skanēs vaŗš,
 Un tauta savām asnīm samaksās,
 Lai rēķins cik gaŗš.

„Vai reakcija vēl asinis laks?“
 — Līdz denunciānti jums kapus raks,
 Līdz varmākiem ko bendes atalgot
 Vēl pilns būs maks.

„Vai dome gan labklājību ievēdīs?“
 — Jā, tauta tad pati to sastādīs,
 Kad pati savu dzīvi iekārtos
 Tad brūces dzīs.

„Vai mīļai Latvijai atzelme būs?“
 — Kad taisnību tauta vai nāvi gūs:
 Kas negrib dzīvot savu likteni,
 Tas drūp un rūs.

„Vai atkal būs jācieš lokauts un streiks?“
 — Ej visiem līdz, tad ātrāk tos beigs,
 Un bēdu vietā svētki iestāsies,
 Kad strādnieks veiks.

„Bet revolūcijai taču jau gals?“
 — Tā sludina mierīgo pilsoņu balss.“
 — Ja gals, ko tad tie trīs, ka tā nupat
 Tos drupās mals?!

Sodu laiki

Motto: No siltām asnīm smiltis kūp,
Vēl augšup vilņo jēlā smaka,
Vēl viņus visus neapraka,
Kur gājējs iet, tur kājas klūp...

Talsu tiesa

Veļu vēji vēlu vaimanāja,
Vedot vasaru un dienu dūšā,
Vērās lēni vēsie tumsas vārti,
Kas uz nakti vada un uz nāvi.

Svētā vakarā vēl virināti
Vēlu vērās vēcie cietumvārti,
Gaņās vaidu balsis žēli kaucot,
Ielaiž zaldātus, kas važās slēgtus
Atved nōdot piecus jaunus vīrus.
Cietums dāvā tiem pēc karstas cīņas
Vēlu dusu vēl, bet rīt jau agri
Rūgtais ceļš tos ved uz citu dusu.
Veļu vēji vēlu vaimanāja.

* *
*

Vēl to pašu nakti aplidoja
Vēlā soda vēsts ap visiem Talsiem.
Biklā uztraukumā čukst un svaidās:
„— Klau! — Ir dumpja galvas šurpu vesti!
„— Brāļi Timmas, Sedliņš, Steinbogs, Klimpmans —
„— Ak vai tas, kas sekretārs bij valdē?
„— Taisns vīrs, bet pārāk ass pret kungiem.
— Es jau teicu, es vienmēr to teicu —
— Ko nu mēs pret varu izdarīsim —
— Bet tu pats — jau nodevi tos vīrus —
— Ko tad darīt? Tik tev baidīt lodes?
— Es jau teicu, es vienmēr to teicu. —
Veļu vēji vēlu vaimanāja.

* *
*

Vēl to pašu nakti pavēstīja
Desmit talsniekus, „kam jābūt klātu,
Kad top izpildīts pie dumpniekiem
Lemtais nāves sods caur nošaušanu.“

Un lai netrūkst mācītājs un priesters,
Kristus mīlestības vēstītāji,
Tur, kur ienaidis dara nāves darbu.

* *
*

Vēlu, negriboši saule cēlās
Miglas autā tinās drebinoties.
Agri priekšlaikus jau cietumtelpās
Steidzas nāves liecnieki un priest'ri,
Kad tik strādnieki iet vergot darbā,
Kad tik bērniņi iet iemācīties
Ticēt dieviņam un klausīt kungiem.

* *
*

Priest'ri atnes svētas vakariņas,
Varoņdvēseļ glābt no pazušanas,
Lai jēl zemojas un grēkus žēlo!
„Ko? Mums zemoies, lai bendes smīnē:
„ — Lūk, tie atzīst nu, ka sods bij taisns. —“
„Nē, tas nava sods, tā rupja vara.
„Mūžam neiesim mēs pazušanā!
„Savos darbos dzīvosim tai tautā,
„Kuŗu mīlējot mēs ejam nāvē.
„Nesarūgtinat mums beigu brīžus!“
Un tā palika tiem mācītājiem
Svētās vakariņas neapēstas.

* *
*

Stundu priest'ri velti izmocījās,
Laiks nu zaldātiem vest lietu galā.
Zaldātvidū, arestantu drēbēs
Pieci jaunekļi iet nāves gaitu:
Vaigos bālums mīt, bet miers un lepnums,

Skaidra gaisma lieta tiem pār sejām,
Pierē valdoša sēd liela doma,
Uzacis sev vietu ņēmis lepnums,
Lūpas smaida nebeidzamu mīlu,
Bet pār visu staro lielās acis
Svešu gaismu, kas kā kvēls un zibins
Dedz tās dvēseles, uz kuņģam uzkrīt.

* *

*

Jauniem mocekļiem uz pieres doma
Visusmagākā un svarīgākā:
Visas cilvēces un visu zemju
Jauna dzimšana caur viņu nāvi:
Viņiem lielā pilnvara uz mokām,
Viņi aizstāvji un runātāji,
Kuņģi aizstāv, liekot savu dzīvi,
Kuņģi runā ne ar karstiem vārdiem,
Bet no sirds ar karstākajām asnīm.
Viņiem jāizpērk ar savām as'nīm
Simti tūkstoši un miljoni:
Viņiem uzdots lielais upuramats.

* *

*

Jaunie mocekļi ar mīlu smaida:
Visu tautu senu senām ilgām;
Senām vaimanām un pārestībām;
Cēlo jūtu kājām mīdīšanai;
Dziļām ciešanām un sūrstēšanām;
Siržu sāpēm katrā dvasas elpā;
Lielām, posta laiku nenomāktām,
Mūžam jaunām cerībām uz laimi –
Jaunie mocekļi nes visiem mīlu
Savā lielā pēdējā un pirmā
Dzīves uzvargaitā, nāvi veicot,
Kapā līdz sev aiznes visu sāpes.

* *

*

Jauniem mocekļiem ir miers un lepnums:
Dzīves mērķi tie ir sasnieguši,
Viss ir izbaudīts, un laime gūta —
Viss ir izpildīts un beigts ar reizi,
Un ne agrākā un darbīgākā,
Lēnā mūža gaita nedod vairāk.
Miers un lepnums, bet bez patmīlības:
Jo ikviens jau spēj šo darbu darīt,
Lai cik mazs viņš justos savā sirdī.
Un šis darbs ir lielākais par visiem:
Sevi atdot, sevi piepildīties,
Iet līdz galam tur, kur sākas visums.

* *
*

Jaunie mocekļi iet lielo gaitu,
Ratos sasēdušies brauc tiem pakal
Bendu virsnieki un nāves priest'ri,
Visu nicīgākie kalpu kalpi:
Vaigi sarkuši tiem — ne no kauna,
Mutes pārdrošas tiem — ne no dūšas,
Glēvie kauli tiem kā drudzī kratās,
Viņš tiem dūšu dod un nosarkumu.
Vienaldzīgi zirgi velk tos ratus.
Vienaldzīgi zaldāti kā zirgi
Savu pašu brāļus ved uz nāvi,
Viņu prāts ir sakalts dzelžu važās,
Kas ir smagākas par varonvažām.
„Pag”, i tās reiz dils, i tie taps brīvi.

* *
*

Nāves gājiens iet pa Tukumielu
— Vārda Tukums uzvara un slava —
Bāstinpilnā ielā syinīgs klusums.
Miera ļaudis uztraukti un bāli,
Briesmu gājiens negribot līdz pievelk

Neatlaidīgi kā sirdsapziņa,
Varoņskatieni tos dzel un satric,
Kur tie uzkrīt, beigu reizē sveicot,
Tikai biedri nāves nopietnībā
Panes varoņskatu dziļas liesmas:
„Šodien jūs un rītu mēs uz nāvi!
„Jūsu liesmas glabāsim un kursim!“

* *
*

Nāvei laika nav iet tālu ceļu:
Soļu simtu pārs no Talsiem ārā
Divas kalsnas meža ābelītes,
Tās jau aplietas ar varoņs'nīm,
Mēmi stāv no bailēm sastingušas. —
Tur tai atmatā būs soda vieta.
Nu tur bendesvirsnieks riko laudis:
„Stoil mēs sasnieguši īsto vietu!
Piesist kārti, kur lai stāv tie pieci!
Bīdat publiku gar malu stāvēt!
Ārsts un liec'nieki un priest'ri klātāk!“

* *
*

„Ej! jūs, priest'ri, gundat vēl tos piecus!
„Varbūt tomēr kādam gars ir salauzts.
„Lūk, viens nožēlo! — jā, dievs ir spēcīgs.
„Nu tik klāt pie kārts tos visus piecus!
— „Arī to, kas grēkus nožēloja?
„Arī to, doš žēlastību liķim.“ —
Bunguribiens rūc kā zvērs no prieka,
Kad var droši saplēst laupījumu.
Jaunie varoņi ar stingriem soļiem
Pieiet klāt pie kārts un atgriez krūtīs
Pretī stobriem: gara varenība
Neiznīcināma svina lodēm.

* *
*

Klusi noklab: patronas liek šaut'nēs.
Nāves klusums krīt uz visu lauku.
Varoņjaunekļi vēl atvadoties
Pacel cepures: „Lai dzīvo brīve!“
„Pļi!“ Skan komanda, un norīb zalve,
Pieci varoņi pie zemes nokrīt,
Laudis sakustas kā paši ķerti,
Skaidrā gaismā dzestri skatās saule.
„Pļi!“ un otrā, „pļi!“ un trešā zalve.
„Ē, varbūt vēl dzīvība kur turas?“
„Nu, tu, Blāze, ārsts! nu tavs ir amats,
Ej un palūk, vai tie krietni šāva?“

* *
*

„Asin's tek no liķiem netraucēti,
„Visi pietiekoši nomiruši,“
Dakters novēro ar lietpratību,
Prātā pārlikdams, cik algas dabūs.
Ātri zaldāti rok seklo bedri;
Ieklāj salmus, iemet četrus liķus,
Ātri mašas, ātri zemes virsū!
Nu var brīvi elpot visi bendes.
Pieкто zēniņu dod piederīgiem,
Liķim tiešām rādot žēlastību:
Nu tas gulēs iesvētītā zemē,
Četrus prastos liķus varēs nievāt.

* *
*

Maza kopiņa uz atmatīņas,
Beigts — un izklist ļaudis nāves klusi,
Bet tos varoņus i nāve svētīs,
Bet to bendi vēl i nāve sodīs:
Mūžam spļaus uz tevi, baron Rāden!
Katru pavasar' tās ābelītes

Baltus ziedus raud uz kapu kopām,
Katru rudeni tie veļu vēji
Vēlu vaimanā uz kapu kopām.
Ko Jūs raudat? Ko jūs vaimanājat?
Mūžam varons neiet pazušānā,
Nāves spēkā jauna cilts jau ceļas.

9.—11. VII. 14.

1905. gada eps

1.

Tik vien vēl stiprās gribas spajds
Tos gurdos locekļus man cilā:
Riebj: mūžam asins, nakts un vairs —
Kad saule nāks, kad debess zilā?

Tik visa tauta vien to cieš,
Viens cilvēks nenes to iekš sevis;
To asins smagums zemē spiež,
Lai liktens cik tam spēka devis.

To asins slogu zemē velt
Un ieslēgt nīknās asinsdziesmās!
Lai gars var atkal galvu celt
Un dvēse nenosmok tais briesmās.

1905.

13. janvāra dienas.

Ko tik agri šogad sniegi kusa,
 Vēl nav saule pavasara griežos?
 Ko tik sārti atspīd baltie lauki,
 Vēl nav uzlēkusi rīta saule?
 Ko tik plaši velkas velgas miglas,
 Vēl nav laukos saulē sasilušas?

Vēl man koku mati sarmas sirmi,
 Vēl man strauta dzīslas ledus stingas,
 Vēl man ezeracis miega pilnas, —
 Vēl ir tālu ziedons — modinātājs,
 Kas man nāks ar siltiem saules skūpstiem.
 Kas tas ir no kā es nodrebēju,
 Kas uz krūts man silti uzpilēja?

Mīlā zeme, baltā māmuliņa,
 Vēl ir tālu ziedons modinātājs,
 Kas tev nāks ar siltiem saules skūpstiem.
 Ziemas nelaikā tu nodrebēji,
 Silti uzpilēja tev uz krūtīm
 Tavu pašu bērnu siltā asins,
 Ko tev guļot kāva sveši ļaudis:
 No tām asnīm sniegi agri kusa,
 No tām asnīm sārti metās lauki,
 No tām asnīm vilkās velgas miglas.

Ceļies agrāk šogad, zemes māte,
 Noņem asiņoto sniega segu,
 Uzklāj villainīti zaļa zīda,
 Apvelc mežiem kuplus samta svārkus,
 Silti iekurini saules krāsni.
 Sniegā pēdas seko taviem bērniem,
 Kailie meži nedod patvērumu,
 Bargas salas nedod dusas vietas,
 Kad tie bēg no asinsvīru bariem.

3.

Vecais krauklis.

Vecais kraukļa tēvs, kuŗš piedzīvojis
 Septiņsimtgadēju mūža sprīdi,
 Tādēļ, ka tik barojies no maitām,
 Ko jau netrūkst mīļā Māraszemē, —
 Apkārt sapulcējis kraukļu ģinti.

Visi jauni kraukļi asiem nagiem,
 Visas kovārņu un vārņu sugas,
 Visas žagatas un gaļas zīles,
 Visi melnie zagļi, laupītāji,
 Kērcot apsēduši upes malu,
 Kokus klājuši kā melniem pelniem.

Sirmā gudrība no vecā kraukļa
 Prieku pareģoja melnai dzimtai:
 Liela miršana šo gadu nākšot
 Pāri visai mīļai Māraszemei;
 Lai no zemes kraukļi neaizklīstot,
 Visas malas būšot pilnas maitu,
 Nevis jēru, cāļu, vecu zaķu —
 Maitas būšot garšīgas un cēlas,
 Tikai īsta balta cilvēkmiesa:
 Bērni, sievas, varonīgi vīri.

26. 5. 6.

4.

Melnā sotņa.

Veļu vēji vēlu vaimanāja,
 Rupjas rīkles rēca: tev ir jāmirst!
 Asas spalvas skripstēja: tev jāmirst!
 Zobens švikstēja uz miesu: mirsti!
 Ložu čūskas gaisā šņāca: mirsti!
 Važas atkārtāja klusi stingšot:
 „Tev ir jāmirst, tev ir gluži jāmirst!
 Velti lauzies tu iz cietumsienām,
 Velti novelt centies vergu jūgu!“

Nu tie priekā šņāc un rēc un šņirko;
 „Kur nu ir tavs brīvais gars, tu dumpi?
 Guli zemē nostiepts, nekustoties,
 Visu latvju zemi pārklāj mirons;
 Kurzemi un Vidzemi pār pārīm,
 Visu malieni un latgaliešus
 Slaka asinis no dumpja miesām!
 Asins tiek ko aizliet visas liesmas,
 Kas no dedzinātām muižām cēlās.“

1906.

Dragūņi

Iebraucamās vietas vārtu priekšā
 Divi dragūņi uz sola gorās —
 Nodzīt skurbu parka svaigā gaisā,
 Ģimji sarkani kā noplikēti.
 „Ak cik slikta dūša, velns un elle!
 Ne vairs degvīns līdz, ne spirts, ne alus.
 Pieci simti vakar paspēļu.
 Fabrikants, tas neliet's, piedzirdīja.
 Un tas Miška noņēma man naudu,
 Ko pa visu nedēļu sev krāju,
 Izkratīdams ridzinieku kules.
 Pašu cilvēkam tas blēdis noņem,
 Viņam slinkums pakratīt tos ļaudis,
 Gan tad piebirs naudas pilnas rokas.“

„Jā, var dzīvot Rīgā,“ atbild otrs. —
 Kur kāds labāk apgērbies tik rādās —
 Rokas gaisā! vai nav brauniņš klāfu?
 Tu vēl kliegsi? Dumpenieks! šauj zemē!
 Grūd šautni ribās, sper ar kāju;
 Tūdaļ rāms, pāts lūdz, lai ņem tik naudu.
 Ātri pārļaid roku svārkiem, vestei:
 Pulkstens, naudas maks, no pirkstiem gredzens.
 Slinkam Miškam tas par grūtu.
 Noņem man kas godīgi bij pelnīts.“

„Jā, var dzīvot Rīgā!“ otrs pārtrauc.
 Bet var ar krist, var uzskriet virsū
 Maitām strādniekiem, kas goda neprot.
 Eju darbā reiz, es viens, jau vēlu.
 Pretī nāk, es — stoi! vai ir tev šaujams?“

„„Nav man““ — „vai tu sociālists““ — „„Esmu““
 „„Dod šurp naudu!““ — „„Ak tu tāds!““, viņš
 uzkļiedz

Pārtrauc sarunu, dod man par galvu,
Izrauj man no rokām revolveru.
Es tik bēgt, viņš šauj, ar mokām glābos.
Jā, tie nelieši, ir jāsargājas,
Visus viņus nokaut, ķurmī iemest.“

„„Jā, bet dabū tos! rūc otrs pretī —
Tie tev pelnīt neļauj, mēnešlaikā
Tūkstots vien, ko aizsūtīju mājās.
Tad jau drošāk bija Mandžūrijā.““

„Vai tur ļaudis bija bagātāki?“
„„Ko nu bagāti, bet godīgāki;
Tē ko ņemt jau būtu tiku tikām —““

„Nu, uz laukiem, zini, ir daudz labāk;
Vaņkam desmit tūkstošu jau esot,
Tikai virsnieki daudz meslu plēšot.
Un tā dzīve, kas par skaistām meitām!
Tik nu atkal no tām prastām sargies:
Viena pate izkāva mūs trijus.
Bet jau paši virsnieki tās gādā:
Teic, ka dumpiniece, un mums nodod,
Gan mēs zinām, tā kā tā tai jāmirst;
Tad tu redzētu, kas mēs par zēniem!
Velk ar pletni pāri kailai miesai;
Tūlit sarkans, ek un tad pa rindai...
Tā kā sagriež tikai kautu cūku —“

„„Kādēļ nepalīki tur?““ teic pirmais,
Lūpas laižidams. „Bij virsnieks blēdis,
Es par maz tam devu. Rāda vainu;
Viena sieva gribēja tam noslēpt
Dīmantgredzenū, to norīdama,
Laikam dārgs. Par tādu blēža darbu

Noskaitos un uzšķērdi tai iekšas,
 Izņemdamš šo dimantu, bet — saki —
 Virsnieks noņem gredzenu un mani
 Tiesā vēl, par sodu atceļ šurpu.
 Jā, tie laiki! Jā, tie ļaunie ļaudis!““
 Abi nopūšas, tad pirmais pasmin:
 „Ir jau joki ar tiem dumpiniekiem.
 Reiz svin kāzas, danco, pulks te piejāj,
 Visi labā dūšā, gribam jokot.
 Smirno! Izkratīsim, kamēr šaut'nes,
 Brūtgānu un brūti viesu priekšā.
 Liekam izģērbties, tie negrib, uzcērt,
 Norauj drēbes, šaut'ņu nav, jūs brīvi.
 Variet dancot, kaunas, uzcērt,
 Ak to joku: brūte krīt pie zemes,
 Pat sāk kauties, tūdaļ — plī! un nošauts!
 Liek visiem izģērbties un dancot,
 Kas slinks, tam pletni, ak kā lec tad!
 Pletne takti sit, ka asins šļakst.
 Dažs bēgt un pretī šaut — tos nošauj.
 Ak, ko mēs tad smējamies, kā traki!
 Tā kad bij šē kratīšanas,
 Virsnieks atdeva mums visu māju
 Līdz ar dzīvo preci, pašās beigās
 Māju nodedzinājām par sodu.
 Ak tu joki, jā, te Rīgā nav to!“
 Abi smiedamies un žēli saka.

1906.

6.

Bendes roku sniedz

Pretim sniedzas jums nu gaŗi pirksti,
 Kas vēl kūp no jūsu br aŗu asins,
 Jūs nu laipni uzrunā tā mute,
 Kas vēl pilna indes, netīrumu,
 Ko tā izg aza uz tavu brāli;
 Kamēr krūtis viŗa ļaunā dv esle
 Reizē dreb un ļaunprātīgi  irg a:
 „Sl egsim mieru, baltieŗi un br aŗi,
 Aizmirs isim savas vecās  ildas,
 Kas kam ir, pie tā lai katrs paliek.“
 Viss jau viŗam ir un tev ne nieka:
 Tava zeme viŗam, tava māja,
 Tava dzīvība un tava laime.
 Vai tu aizmirst spēj, kā acu priekŗ a
 Viŗŗ tev brāli nok ava un tēvu?
 Kā viŗŗ dedzināja tavas mājas? —

1906.

7.

Uzvarā gājējs

Jautrā garā uzvarā tu gāji,
 Mani mierināji spožiem vārdiem:
 Jaunu kārtību jūs dibinājojot,
 Biki projām bēgot ienaidnieki,
 Kas vēl šē, tie nākot mūsu pulkā,
 Paši kraukļi saucot pavasaru;
 Saule atgriežoties mūsu pusē,
 Tāli neesot vairs lielā diena,
 Kad šē valdīt sāksot miers un laime,
 Ko jūs atvedot jau zelta ratos.
 Jautrā garā uzvarā tu gāji —
 Kad tu pārņaksi, mans acudzirnums?
 Lai es liksma esot, spēku sirdī,
 Tevi sagaidot ar smaidiem lūpās,
 Brīvu pašcieņību lepnā pierē,
 Cēli saņemt lielo nākamību.

Jā, es jūtu sirdi liksmu spēku;
 Tava jaunība to iedēstīja,
 Tas vairs nemirs, kaut tu pats man mirtu,
 Tevim līdzī visa saules laime.

Tevi mazu raizēs audzināju,
 Rokas atlauzīju, tevi nesot,
 Krūtis atspiedu, tev maizi griežot,
 Pleci salika, tev kājas vadot: —
 Nu tu vecai man dod jaunu dzīvi.

Kad tu pārņaksi, mans acudzirnums?
 Palīgs, atbalsts manim vecās dienās.
 Negribu tev sirdi darīt grūtu,
 Ēj vien uzvarā ar jautru garu:
 Visus līdzī iecelt mīļā saulē,
 Kas tik ilgi tumsā izvāguši,

Tava māmiņa ar liksmu sirdi
Lepni tumsā paliks, tevi gaidot.

Tavus matus vēlētos vēl skūpstīt.
Mutes lakatiņā viņus saliec,
Atsūti, kur būdams svešā zemē,
Manim būs ko remdēt savu sirdi.

1906.

8.

Māte pavada atriebēju

Lēni lejā kāpa rudens saule,
Rokās saņēmusi uguns svārkus,
Zilā mākoņsegā satinusies,
Tumšās pagrābtelpās pazudama.

„Ko tu aizej, mīlā rudens saule,
Dziļos nāves pagrabos zem zemes?
Kā tu izkāpsi no nakts un briesmām?“

Māte viena domās sēd pie loga.
„Ko tu aizgāji, mans saules dēlīt?
Tumsas durvis aizvērās aiz tevis,
Soļu balsi tālums nosmacēja;
Baiga nakts man tuvu pievirzījās,
Kad tā juta tevi aizgājušu.
Kad to aizdzīs tavas spulgās acis —
Zilas rita zvaigznītes pie debess?
Četras dienas kopš jau tur aiz meža
Pašā debess malā dūmi redzas,
Baltas mākoņas, kas gaŗi stieejas.“

1906.

Atrāva dēlu

Zvēri atrāva no manām miesām
 Manu augli, manu dzīvu dvesli,
 Manu sāpēs dzemdināto dēlu.

*

Tavu galvu sev pie krūtīm spiedu,
 Sirmiem matiem tavu vaigu sedzu,
 Rokas liku tev par bruņām apkārt,
 Cilvēcības svētā patvērumā —
 Mātes klēpī tevi paglabāju.
 Sarauj pušu manas kalsnās rokas,
 Plēs no galvas manus sirmos matus,
 Min ar kājām svētu mātes miesu,
 Tad tu dēlu atrausi no manis,
 Kas ir saaudzis ar mani kopā,
 Piesiets klāt ar sirds un asins dzīslām!

Viņi plēsa manus sirmos matus,
 Viņi rāva manas kalsnās rokas,
 Pušu pārlauza man roku stilbus,
 Nocirta no pleciem manas rokas,
 Kas bij dēla miesās iekērušās,
 Ka tās palika tur karājoties.

*

Nu, mans dēls, tu esi divējrociis,
 Divējvīru spēks tev vienam pašam,
 Pasaul's uzvarētājs, divējrociis,
 Tā kā nāves eņģels četrām rokām.
 (Divējroči uzvarēs šo sauli.)

*

Ko jūs nobālējāt, asins zvēri,
 Mātes rokas redzot karājamies?
 Sava dēla asiņainos plecos,
 Mātes rokām tur ir īstā vieta.

10.

L a p s a

Dziļā sniegā lapsa lēni brida,
Sīku lūžņu kaudzē slapstīdamās,
Pētot augsti galvu pacēlusi,
Biezu tumsu acīm caururbdama.

„Kas par pēdām ved uz manu alu?
Kādi mednieki te mani traucē
Slēptā biezoknī pie lūžņu kaudzes,
Kur ne meža zvēri nemēdz lodāt?
Pēdas aizvilktas ar kuplu egli,
Kā man astes kuplums aizvelk pēdas.
Pieci vīri kaudzē salīduši.“

Asu pulversmaku lapsa saož,
Mitrus kažokus un sviedru drēbes;
Smaga nelīdzena elpošana,
Viegla tricēšana lielā salā.
Vienā kamolā tie saspiedušies.

„Ā, jūs mana miera traucētāji,
Visiem rīkles pušu pārkodišu,
Kamēr jūs vēl gulat saldā miegā.“

1906.

11.

Lieldienas

Izkliedzoši skaļā balsī
Baznīczvani vēsta svētkus,
Visu valsti sasauc kopā:

„Kristus šodien augšam cēlies,
„Nāves varu pārvarējis;
„Nākat svinēt lielās dienas,
„Nākat pateikties un lūgties,
„Ka jūs izpircis no grēka, —
„Nākat svinēt lielās dienas!“

Pildās baznīca ar ļaudīm:
Ceļos metas, zemu lokas,
Pātarus un tēvareizes
Dieviņam par godu skaita,
Gaužas dziesmas velk bez gala.
Sanāk pateikties un lūgties:
Pateikties, ka viņus Dieviņš
Sargājis šais dumpja laikos;
Lūgt, lai žēlīgi jo drīzāk
Atkal visu griež pa vecam;
Lai jel augšā uzceļoties
Visā godībā un spēkā
Nodibina veco valsti,
Launo izravē ar sakni,
Ka tie ļaudis atzīst grēkus,
Atkal paklausa un strādā:
Kalps pa četrīdesmit dienā,
Kalpone pa divīdesmit,
Ganiņš desmit kapeiņām.

Svētiem vaigiem, niknām sirdīm,
Ziedošām un pilnām miesām,
Sausām, nomīrušām dvēš'lēm
Augšam celšanos tie svinē:
Kristus celšanos, ne savu.

Negriboši daba mostas
Kapsētā ap baznīczogu;
Kaili zari, kailas dvēšles: —
Pazemīgās pārdziesmas
Gauži noskan izgaidamas;
Tukšas skaņas tukšos vējos.
Augšam uzcēlušos dienu
Drīzi atkal aizklāj vakars.

Otrā pusē baznīczogam
Nav ne kociņu, ne krūmu,
Atmatīņas baltās smiltīs
Vientuļas, no citām tāļu
Nesvētītā zemē ceļas
Divas sīkas kapu kopas,
Tikko saredzamas krēslā.

Nakts, un iesvētītos kapos
Iznāk liķi zobus nirdzot,
Rindās žogā sasēzdamies

Lūk tur divi grēcenieki
Viņpus žoga kauna kapos!
„Kā tie laudis musināja:
„Augšam celties! augšam celties!
„Lodes pašus stiepa zemē;
„Ceļaties nu paši augšā,
„Kas jūs citiem likāt celties!
„Ko nu nedzird jūsu balsis,
„Kas tik skaļi sludināja?“

Spoki nīrgās švikstināja,
Līdz tos dzīvu soļu troksnis
Aizmēza ar vēja pūsmu.

Agru ritu saule lēca.
Kapsētā ap baznīcžogu
Kailos zaros vēji pūta.

Viņpus žoga divas kopas
Nakti brīnums bija skāris:
Zaļas lapas, sārtas rozes,
Pirmie pavasara ziedi
Pārklājuši abus kapus!
Vai gan piepeši, pa nakti
Augšā cēlusies bij daba?

Augšā necēlās vēl daba — —
Augšā cēlušās bij sirdis:
Vēl ar bailēm, vēl ar trīsām,
Līdz ziediem salas laikā,
Tumšā naktī, dzīviem soljiem
Nākušas pie dārgiem kapiem
Puškot tos ar jauniem ziediem.
Divu grēceniņu balsis,
Kas tik skaļi sludināja,
Dzirdētas bij vēl iz kapa,
Atbalsi bij atradušas:
„Augšā celties, augšā celties!
„Viss uz dzīvi, viss uz jaunu
„Līdz ar jaunu sauli atnāk
„Vizēdamas lielās dienas!“

12.

Nākotnes uzdevumi

Krīt bez skaita un bez gala vīri
 Kapa bedrē asiņainām krūtīm:
 Acis raudot izžuvušas sausas,
 Nerit ūdens avotam, tik rāva,
 As'ru nav tik daudz, cik izliets asins.

*

Kad tie pārgāja pār mūsu zemi,
 Viņu mutes bija pilnas lāstu,
 Viņu kabatas bij pilnas zelta,
 Viņu zābaki bij pilni asins.

*

Vēl bij ziema, mežmalā jau priedes
 Sāka nomest savas vecās zvīņas,
 Tērpās smalkos sarkanbrūnos svārkos,
 Koši atmirdzot caur tumšām skujām,
 Svaigu smaršu izplatot pa mežu.
 Jo teic negrozīgu priežu sugu,
 Jo tā agrāk jūt vēl pavasaru,
 Atjaunodamās bez uzbāzības.

*

Lielais arājs savu milzu arklu
 Dzen pa pasaul's druvu, dziļi laizdams
 Asos lemešus kā dzelzu šķēpus,
 Vanda augšup apakšējos slāņus,
 Ka tie saulē nāk un uzelpojot
 Rāda auglibas un dzīves spēju,
 Visu zemi pārvērš vienā dārzā.

*

Še ir beigas manai gaīrai dziesmai,
 Gaīrai cīņai mums vēl tās nav beigas.

*

Ir jums teikts: tā tauta nicināma,
Kuŗa neziedo priekš goda visu.
Ir jums tāļāk teikts: kas meklē paglābt
Savu dzīvību, tas zaudēs viņu.

1906.

Satira

Motto: Tu esi vairāk vien un skaidrāk noskārtis,
Tev nav nekam jāpiemērojas,
Nav kompromiss jātaisā,
Vari cīnīties gluži gaišā saulē,
Nav jābaidās izteikt vārdu, kas varētu vēl
kādu aizskart, —
Tu gribi aizskart visu laiku!

1910.

Grīziņā

(1905.)

Spiegs, vai dzi', kur klieudz!
Liec tik turpu, miedz!
Grīziņā stāv ļaudis baros,
Staigā sarkankarog- staros,
Dzied un sauc un runā brīvi,
Galvas nēsā lepni — stīvi, —
Pulka naudas pelnīsi,
Tec tik turp un pieraksti.
Pieci rubļi gabalā —
Tec tik, spiegs, un uzošņā.

Spiegs, tas turpu miedz,
Tāli dzird, ka klieudz:
Simtu-tūkstošs, pilns viss laukums!
Kur te paspēt? velts viss braukums!
Visi pierakstās jau paši,
Pazūd brangi spiega graši.
„Brīvība,“ tik visi bļauj:
Velns un prokurors lai rauj!
Spiegs un žandarms lieks!
Visus projām trieks;
Tauta pati sevi grib valdīt,
Pabeidz varas važas skaldīt;
Sociālisti brīvi staigā,
Spiegi paliek bāli vaigā:
Prom, dzi', vecās drupas post!
Spaids un patvaldība nost!
Pieci rubļi gabalā —
Kas lai tagad samaksā?

Vācu baronu visvarenībai

Jums tagad par nāvi un dzīvību vara,
Jums pietiek uzsaukt, un zobens jau dara,
Jums ir viss spēks un varas briesmīgums, —
Jūs, varenie... man jāsmejas par jums!

*

Jūs taču jau tagad slepeni trīsāt,
Kad gūstekņus šaujāt, —
Jūs jau tagad neviļus bālstat,
Kad tūkstošus kaujat —
Jūs jau tagad klabinat zobus,
Kad latviešu asinis lejat —
Jūs jau tagad paredzot drebat,
Kad mūsu jaunavas smejat —
Jums jau tagad no bailēm pieres svīst,
Kad vēl pēc asinim saucat —
Jums jau tagad sirds tikko pukst,
Kad dzīras gaviles kauca —

*

Jums viss drošums tik tērauda bruņas,
Bailes nīrgājas jūsu vispārdrōšās runās.
Jums prātus mierina asins un vīna tvaiks —
Bet kas būs, kad atnāks pagīru laiks?
Tas laiks! — — —

1907.

Putniņa dziesmiņa

Dziedāju, dziedāju
Paliku klusu.

„Pietrūka dziesmiņu?
Sadila mēlīte?“

Nepietrūka dziesmiņu,
Nesadila mēlīte:
Saodu mežmalā
Pulveņa smaku.

1908.

Baronu deutsches Pflichtgefühl

„Vācu pienākuma jūtas —
„Lūk, uz tām mēs esam lepmi!
„Kārtību šē vaj'ga ievest!
„Kungu sugai vaj'ga valdīt!
„Kalpu sugai vaj'ga klausīt!
„Nepaklausus vaj'ga sodīt!
„Un mēs darīsim, ko vaj'ga.
„Lai tik iedriktās šē pūlis
„Pacelt galvu, pacelt balsis —
„Mēs tiem galvu nospiedīsim,
„Mēs tiem balsi noslāpēsīsim
„Viņu pašu melnās asnīs!“
— Bendes pienākumu jūtas,
Lūk uz tām jūs esat lepmi!

1920.

Pele un vērsis

Še tas nebij, tas bij Ķīnā.

*

Lielam mandarīnam Čangam
Bija dzimundienas svētki.

*

Mandarīna apakšnieki
Izzināja to, ka priekšnieks
Peles zvaigznājā bij dzimis:
Lika izliet zelta peli
Visā lielumā — kā balvu.

*

Mandarīns bij ļoti priecīgs,
Pateicās par dārgo balvu,
Beigās laipni piezīmēja:
— „Jā, vai zināt, manai sievai
„Drīz būs arī dzimundiena,
„Viņas zvaigznājs — lielais vērsis.“

*

Apakšnieki sabaidījās.

1928.

Jaunā pilsoņa karjēra

Tā bij tā laime? Tas viss? Tik vien?
Kūsoša pārmēra nav šē nudien.
Paēdis, padzēris, stāvoklis labs —
Stāvoklī stāvi uz vietas kā stabs.
Puse no dzīves turp aizgāja,
Līdz tā šo stāvokli ieguva.
Labākie gadi — tik raizes un ķildas,
Sirds ar žulti un vērmelēm pildās.
Sikā naudā izšķiests viss gars,
Savaldot spēkus rūsējis spars.
Apspiedi jūtas, apspiedi prātu,
Lai tik sev stāvokli nodibinātu.
Puse no dzīves turp aizgāja —
Ko viņa vietā tev atnesa?
Ko viņa vietā tev atnesa? —
Tukšums — kā slaucīta baznīca.

1922.

Liniņš

Tu slaikais liniņš zaļiem svārciņiem,
Ar zilu cepurīti vicinādams,
Tu visus apgādā, i nabaģākos,
Kaut vienā rupjas šķiedras kreklā ģērb, —
Tu klājies baltiem ziedu paladziņiem,
Un ziedošs līgaviņas augumiņš
Kā baltas putas tevī šūpojas,
Un maigos viļņojošos locekļus
Tu glāstot sedz, — ak, tu i virves dod
Un brīviem vīriem rokas mezglā žņaudz
Un sarauj mugurā līdz tirpumam,
I dvēs'lei neļauj brīvi aizlaisties
Lai viņa zilā nāves ziedā zied
Kā tu.

1952.

Kungs un divi ubagi

Vecu pasaku es lasu —
Mūsu dienām pamācību:

Briesmīgs kungs reiz bijis senāk,
Nežēlīgi spīdzinājis,
Laudis paguruši mokās, —
Vecais ubags iežēlojies.

Jūrā sala, salā akmens,
Zem tā akmens elles ala —
Elles alā vecais ubags
Kungu pabāzis zem akmens.

Kas vels akmeni no alas,
Atsvabinās briesmu kungu,
Tas būs nolādēts uz mūžiem,
Nodevēja vārda nesējs.

Bet to veco briesmu kungu
Sagrābs dzelžos jaunais ubags —
Metīs ellē piķa katlā,
Tur tas piķī smirdot sadegs.

4. 8. 29.

Nevar tā blakus līdzī just

Nevar tā blakus līdzī just,
Atsviest kā druskas no sava galda,
Un teikt: „mēs jau arī, jau arī
„Esam tie jaunie!
„Mēs jaunu mierīgu dzīvi gribam!“

Nevar tā blakus līdzī just!
Cīlvēces rīta cīņa par lielu, —
Kad viņa grābj, grābj cīlvēku visu,
Visas dziņas un jūtas un prātu,
Visas miesas un sirdi un dvēseli.

Kas ir tie remdenie,
Tie izspļauti taps.
Esat karsti vai auksti,
Lai jūs zin:
Vai draugs vai nedraugs,
Bet pilnīgs.

Gurdie un vājie un mierīgie zūd,
Kur krīt, tur trūd.

1922.

Veltas tumsoņu cerības

Reiz augsti cēlās sajūsmības vilņi
Un plūsma tvēra visu latvju tautu,
Kad mūža ienaidnieks
Bij jānoraida.
Tad baltās liesmās dedza visas sirdis,
Tad baltās liesmas dzina melno varu,
Ar sparū veicām tumsu un ar garu.

Bet liesmas atplaka un jūsma dzisa,
Un tumšas ēnas atkal sāka klaiņot,
Tad līda mošķi
Laupīt jauno valsti,
Teic: nost ar tautas tiesībām un brīvi!
Teic: tautu valdīt var tik, kad tā sieta.
Bet tauta valsti ceļot klusi cieta.

Jau liksmoj' ienaidnieki, skuma draugi,
Ka tauta nogrimusi mantas rūpēs,
Ka gara gaisma zūd,
Slābst brīves jūta,
Ka varēs nodot tautu svešā jūgā, — —
Bet darba tauta klusi valsti cēla,
No darba cilvēkapiņu sev smēla.

Jūs, tumsoņi un mošķi, velti cerat:
Spiest atkal tautu, likt tai kakla kungus.
Vai domājat,
Ka atsparu tā nedos?
Ne darba tauta vien, ij godīgs pilsons
Vairs neļaus sevi mīt: „lai tautai brīve,
Jo brīvē vien tik uzplaukst tautu dzīve.“

1928.

Epigrammas

Motto: Jūs rupjas dziesmas vairs negribat,
Es zinu, uz viņām jūs neklausāt:
Lai izteic tās jūtas, bet maigas, maigas,
Ne rupjas kaŗa klaigas.

20. 5. 8.

Tic' dievam, klaus' kungam

„Klausat kungam,“ māca gans.
Kā tas teic, tā dieva vaļa. —
Ko kungs teic? — „Kas tavš, tas mans,
Bet kas mans, tur tev nav daļa.“

10. 2. 7.

* *
*

Teicams gans tu tiešām būtu,
Ja tu savas avitiņas
Tikpat karsti iemilētu,
Kā tu viņu vilnu mili.

Tulk. no Haugha.

1888.

* *
*

Tie „deutscher Gott“ un „mūsu“ dievs tik saukā —
Nu, lai viņš ir tik jūsu, vācu dievs,
Mums paliek miets, un tas nav tievs,
Ko dzīt jūs abus laukā.

1907.

* *
*

Es viens ar savu taisnību,
Es viens pret visu pasauli,
Un tomēr man ir taisnība,
Es pazaudēšu cīņiņu,
Bet paliks manim taisnība.

6. 4. 9.

Zelta mācības kapitālistiem

1. Par krāšanu (1905.)

Visur būs tev mantu krāt,
Kur tik vien tu tieci klāt;
Lai cits brēktu, ka tu laupi:
Sirds tev teiks, ka tu tik taupi.

2. Par ražošanu

Lai tik, lai griežas mašīnas rats,
Lai strādnieki cītīgi strādā,
Lai jaunas mantas tik gādā,
Izdalīt mantas tu pratīsi pats.

3. Par kārtību

Kārtīgi strādā un netaupi sviedrus
No citu vaiga, —
Kad ceļas klaiga, —
Liec kārtīgi saņemt tos „biedrus“.

4. Par pirmo vajadzību

Māki tik spiest,
Gan maks mājās briest,
Gan spiestais ciest,
Gan mantnieks šķiest.

Mūžīgais ideāls

Pie mantas vien tik manta plūst,
Kas nabags, tas tās neiegūst:
To teic jau vecais Marciāls,
Mums naudīgiem mūžīgais ideāls —
Ir kapitāls.

(Pirms 1905.)

* *
 *
 *

Vai šinī cīņā mēs ko varam zaudēt?
Nekā, tik važas vien. Bet uzvarot
Mēs varam iegūt visu pasauli.

(1907.)

Vergiem

„Ko daudzināt mums taisnību un vaļu?
„Mums ēst un dzert tik vajaga.“

Bet kas jums ēst un dzert dos jūsu daļu,
Ja ne tā vaļa un tā taisnība?

„Kungs!“ — Kungs no daļas, ko jums lems,
Par lemšanu sev lielo daļu ņems.

„Lai ņem, tam daudz ar vajaga,
„Mums tiks tā mazā mazuma.“

Ko nu runāt ar tādu,
Dot tik pa ādu.

* *
*

Nu kad jūs esat atkal jautri,
Pēc lielām bēdām spīgti topat,
Nu tikai viss ir beigts, ir galā,
Un visas cerības ir izirušas.
Un kuņš vēl tomēr cerēt grib,
Lai cer uz nākotni un citu cilti,
Bet ne uz jums.

16. 3. 9.

* * *

*

Baltkrievu tauta saka:
Bagātais brīnas, kā nabagais dzīvo.
Bagātam i velns bērņus auklē.
Vilks žēloja ķēvi, atstāja asti un krēpes.
Zem bagāta ledus brakš, zem nabaga lūzt.
Kas grib suni sist, koku atrod.
Pliks laupītāja neбайдās.

(1928.)

* *
*

Viena pagasta kalpi — zemnieki
Dzīt zaķa tika sadzīti,
Jo kungs, kad grib kustoņiem virsū krist,
Īr tad pats negrib pa sniegu brist.
Lai dara to kalpi, dzen zaķus tam klāt
Kungs mazu dzeņamnaudū dod labprāt.
Sīt klabuņus kalpi, skrej un bļauj,
Un kungi smiedamies kustoņus šauj.

3. I. 24.

Savas laimes kalējs

Katrs savas laimes kalējs, —
Labi, — bet ja nav man laktas,
Nav ne āmura, ne ogļu?
Vai tad jūs tās pagādāsat?
Jeb vai paši būsat lakta?

1926.

Proletāriātam

Dzīvi tik dzīvot ir maz.
Nav viss ij to pazīt un saprast, —
Pāri pār dzīvi būs augt,
Pāri pār likteni stāt.

Pasaules sēkla iekš Tevis
Un nākotnes pasaules dvēse:
Dzīve ir čaula tik vien,
Čaulu lauž dvēse, kas briest.

1925.

Laiks ir nauda

Bagātais teic: „laiks ir nauda!“
Jā, tam nauda makā skan;
Laika daudz gan arī man,
Bet kas nav nekad — ir nauda.

15. 10. 7.

Zirgs un ēzelis

Jo vairāk mugura cieš,
Jo asāk to pātaga griež;
Bet zirgu, kuņš sper pretīm,
Sit reti.

(1905.)

Cīņā kritušam dzejniekam par piemiņu

Laika lielumu tu samaksāji
Savām asinīm un savu dzeju.
Miera laimi tev bij lēmis liktens,
Lielais laiks tev trauca gludo ceļu.

8. 6. 8.

Cilvēcības gods

Tu meklē cilvēcības godu
Ar goda zīmēm un ordeņiem?
Gods tagad tur tik, kur cieš sodu,
Ar kauna zīmēm pa cietumiem.

2. 7. 6.

* * *

*

Strādnieka cerība —
Sociālisma jaunā derība.

*

Vienībā strādniecības spēks,
Neuzvarēt strādniekam grēks.

*

Tie mošķi laukā top mēzti,
Strādnieks nes jaunu priekšvēsti.

*

Sarkanais karogs —
Strādnieku cīņas tvarogs.

*

Visas pasaules gādnieks
Ir strādnieks.

11. 2. 28.

Pirmais maijs

Motto: Maijs un pavasars,
Cēlas cīņas spars.
Spēka saule mirdz,
Preti cēlas sirds.

Maija dziesma

(1911.)

Lai pārkoņi un sniegi jaucas,
Lai meži krāc un ūdens gāž,
Lai viesuļi iz alām spraucas,
Lai pārkons speķ un krusa brāž —

Lai visi velni pretī slienas, —
Tad tomēr atnāks pavasars,
Tad tomēr celsies brīvais gars,
Un atnāks brīvās maija dienas!

Nav aizkavējams maijs,
No sniega lauks top klajš, —
Tā strādnieki drīz varu veiks
Un brīvo valsti sveiks!

Lai nāk pret strādniekiem ar kaŗu,
Un šauj, un duŗ, kā draudot ķerc:
Laiŗ plēst un postīt savu baru,
Līdz asnīs visu zemi mērc, —

Lai sašauj pilsētas, dedz mājas.
Un simtus, tūkstoŗus lai kauj,
No mātes rokām bērņus rauj, —
Tad tomēr tauta pretī stājas.

Nav aizkavējams maijs,
No sniega lauks top klajš, —
Tā strādnieki drīz varu veiks
Un brīvo valsti sveiks!

Lai cīņītājiem saista rokas,
Kad nodevis tos nicīgs spiegs,
Lai atrod nedzirdētas mokas, —
— Ne atzīs, nodos tie, nedz kliegs.

Lai gabalos tiem miesas rausta,
Lai locekļus pa vienam plēŗ:

Ne mokās varoņspēku dzēš,
Ne dzelžos brīvu garu kausta.

Nav aizkavējams maijs,
No sniega lauks top klajs, —
Tā strādnieki drīz varu veiks
Un brīvo valsti sveiks!

Kad ne no varas, tad no bada,
Ķer kungi, mūsu spēki slābs:
Bet mēs tas spēks, kas maizi rada,
Kad apstās tas, kas tad jūs glābs?

Bez mums nav kultūras un maizes,
Bez mums viss dzīvais zūd kā tvaiks,
Bez mums pat mītās tecēt laiks, —
Kā mums par uzvaru būs raizes?!

Nav aizkavējams maijs,
No sniega lauks top klajs, —
Tā strādnieki drīz varu veiks
Un brīvo valsti sveiks!

Kaut tūkstošreizes tie mūs veiktu,
Mēs uzvarēti neesam,
Pie jauniem ieročiem tik steigtu:
Mēs tomēr galā uzvaram!

Jo strādniekiem nav cita ceļa
Kā taisnību un laimi gūt,
Tik vienoties un brīviem kļūt
No kapitāla zelta teļa.

Nav aizkavējams maijs,
No sniega lauks top klajs, —
Tā strādnieki drīz varu veiks
Un brīvo valsti sveiks!

Mums štikū, ložu, šautņu nava, —
— Nost lielgabalus, cietokšņus! —
Šaut tūkstošus nav mūsu slava,
Bet celt uz dzīvi miljonus.

Mums zobens ir, kas visus sitīs,
Pats asākais; tas asais gars!
Pret to zūd uzbrucēju spars,
No pašu šķēpa varmāks kritīs.

Nav aizkavējams maijs,
No sniega lauks top klajs, —
Tā strādnieki drīz varu veiks
Un brīvo valsti sveiks!

Tāds cīniņš vēl nekad nav bijis,
Un otra tāda nebūs vairs,
Pats mūža posts, kas mūs ir rijis,
Tiks beigts un varmākus grābs dairs.

Visapkārt ceļas māktās tautas;
Kur kultūra, tur šķiru karš;
Pret mācējiem sauc maija maršs,
Tiek darba masas cīņā rautas.

Nav aizkavējams maijs,
No sniega lauks top klajs, —
Tā strādnieki drīz varu veiks
Un brīvo valsti sveiks!

Šai cīņā strādnieki ir brāļi,
Vai latviets, vāciet's, krievs vai žids;
Tie jūtās viens, vai tuvi, tāļi, —
Kur sarkans karogs, iet tie līdz.

Šīs jūtas cildam maiju svinot:
Maijs dabā visu veco gāž,

Tā brīve lai pār zemēm brāž,
Ceļ tautas, slogu zemē minot.

Nav aizkavējams maijs,
No sniega lauks top klajs, —
Tā strādnieki drīz varu veiks
Un brīvo valsti sveiks!

Liels maijs

(1912.)

Stāv melnais fabrikskurstens nikni-drūmi:
Tur lejā spaidos liņā darba sviedri.
Par dārgām pērlēm kungiem vērs̄ tos biedri, —
Viņš dusmās pūš, ka kūp smag-biezi dūmi.

„Viņš beidzis šodien pūst!“

— „Ā! Kas tur sarkans augšā plivinas?

Vai guns pa skurstenmuti izšaujas?

Mums turpu darbā jāsteidzas!“

— „Nav jāsteidzas.

Lai šodien priekā jūsu sviedri žūst:

Tur sarkans karogs,

Spīd brīves tvarogs, —

Pats niknais skurstens liksmi sveic pār

klaju, —

Nāc līdz uz brīvesprieka lielo maiju!

* * *

*

— „Ak, gads no gada svinam jau to maiju,

Kur augļi mūsu darbam, kur jēl ziedi?

Tā neredzēsīm ziedam sēro priedi, —

Ko neizejam kaujā reiz uz klaju?“

— „Vai spēku daudz, ka šķied?

Jo karstāks šķiru kašs, kas ilgi krāts;

Jo drošāk uzveiks proletāriāts, —

Vēl jākopj kopuprāts!“

— „Tik kopt, vai prāts?“

„Jā, kopjot reizi i tās priedes zied:

Lūk, sarkans karogs,

Spīd brīves tvarogs —

Tas sērās priedes zieds, tas sveic pār klaju, —

Nāc līdz uz brīvescīņas lielo maiju!

* * *

*

Plūst tautu tūkstoši kā kaņi kaņo,
Iet sarkans karog-mākons plivu, plivu,
Dzied maija putniņš pulkā čivu, čivu, —
Kur gaist to rindu gals, to gaŗum-gaŗo?

— „Viens gars tās masas skauj.“
„Kas tumšai neapziņai — mums to teiks?“
— „Tie apzinīgie, raugat, ko tie sveiks;
Jo kopuciņā brāļi veiks.“
„Vai vispār — streiks?“
— „Uz vienu mērķi visi veidi rauj:

Viens sarkans karogs,
Viens brīves tvarogs
Tie brāļu tūkstošiem, kas klāj to klāju,
Kas ceļas līdz ar masas lielo maiju.

* *
*

Rimst pukstēt pasaul's sirds, un stājas elpa,
Kad masa — asins klust, — bet dzirdi, dzirdi!
Kas būs, kad verdot asins skries pa sirdi!
Viss deg un sprāgst, birst, grūst, — pilst piŗšliem
telpa?

— „Mēs jūsmā, kaisle, spars.
Mums spēks ne spriest, bet pēkŗņi padarīt,
Tik šalts — un smagākais no šķērŗšliem krīt!
Kur darbs? vai drīz? vai rīt?“
„Varbūt tūlīt,
Nāks laiks, veiks versmē varons — pēkŗņais bars:

ŗerb sarkans karogs,
Tvikst brīves tvarogs,
Viss skaldās, svaidās, ņķaidās kaujas klajā, —
Viss siesies cilvēcē reiz citā maijā
— Reiz beigu lielā ziedu maijā!

„Strādniekam“

Sveiciens uz 1. maija d. 1915. g.

Sveiks!

Svin svētkus „Strādniek“, strādā sveiks!

Kas strādnieks ir, tas darbu veiks.

Jūs trejus svētkus svinat šīnī dienā:
I sev, i māju piektam gadam,
I lielam tautu maijam gadu mienā. —
Mēs šīnī dienā kara briesmas vadam:

Kaŗš tautas miesas līdz ar dvēslī plosa,
Plēš plaisas pamatdomā. Jauns, ko radam,
To atkal pārmāc vecās elpas tosa.

Jūs, svētku bērņus, trīskārt mīļi sveicam,
Jums, tautas vietā, vēlējumus teicam.

Jūs svešā zemē stāvat sarga vietā,
Kā tāļās Latvies nezūdoša daļa.
Jūs brāļiem liedzat izkust tautu spietā;
Iekš Jums ir Latve brīva, lepna, zaļa.

Jums tautas vairums rūp, jūs darba tauta,
Kas ciņū ved, kam gals ir — tautas vaļa,
Pret mazumu, kam vara drīz būs grauta.

Jo esat stipri savas tautas garā,
Jo stipri visu tautu brīves kaŗā.

* * *

*

Ā, tautu brīves kaŗš! Ā, lielā kauja!
Pirms kaŗš vēl sākās, kauja pazaudēta!
Jā, pirms vēl sākās, — apkrita tā sauja,
Tā vācu biedru valde; maksa lēta.

Mēs mazais spēks, reiz zaudējām, — bet godā,
Sūr-ilgā ciņā, lieta bij mums svēta;
Vēl veikti kaŗojām, vēl postā, sodā:

Šie atteicas, — un lielais spēks tie bija,
Liels paraugs visiem, tagad parodija.

Tie skolotāji mums, — mēs krītam maldā;
Tie lauza tautu kopību, — un pāri
Ir tautām: katrai sevi turēt valdā;
Nu lūkot mums, ka nepaliekam bāri!

Nu lūkot mums, ka topam garā brīvi,
Ka varā turam tēvu zemes āri:
Tik brīvībā mēs tauta un mēs dzīvi!

Mūs skaitā maz, tad būsīm svarā daudzi,
No sevīm izaudzēsīm jauno audzi!

* *
 *

Mums dota skaidra sākum-teorija,
Ko dzīvē vest, ar jaunu garu pildot;
Ko tie tais pussimts gados iztaisīja?
Lūk: jukums, savs un svešs, un darbs tik ķildot.

Spaids, varas, vilti — v e c a i kārtai balsti;
Uz tiem, kaut tos par disciplīnu bildot,
Ne mūžam nevar uzcelt j a u n o valsti.

Ne disciplīna, — brīviem būt: mums likums!
Un zolidāritāte: pirmais tikums!

Bet vai mēs brīvi domāt maz vairs drīkstam?
Mēs dogmas likām sev pret brīvo domu;
Mēs, brāļi, citād-domātāju nīstam:
Bet kuŗš pats nedomā, velk labu lomu.

Mēs esam kūtri jaunu garu dēstīt,
Mēs pilsoņ-vecu paņēmām uz nomu
Un nebeidzām to kalt un citiem vēstīt.

Bet nevar jauni tapt bez jaunas jūsmas,
Nedz zemi spējat art bez maija plūsmas.

* * *

„Bet kaŗš! Kas būs pēc tā? Viss sagrūs gruvā!“
Kas nedzīvs mūsos grūs: spaidis, varas, vilti,
Naidis, stingums, sīkums, — ideāls zels druvā,
Mūs darbā sauks kā patstāvīgu cilti.

Tad tapt mums jauniem: drosme, upurjauda!
Nost praktiskums! nost kompromisa tilti!
Nav dolārs zvaigzne, — uzvar gars, ne nauda.

Brīvs cilvēkgars tik kapitālam biedons:
Ar to nāks kaŗam kaŗš, — tad lielais ziedons.

Nu, „Strādnieks“, sveiks!
Svin' svētkus un tad strādā sveiks, —
Kas strādnieks ir, tas darbus veiks!

Mīlais maijs

(1920.)

Nāc, mīlais maijs,
Tu sarkanais!
Mēs atkal sveicam tevi,
Lai atkal darbtautās kā brāļi justu sevi.

Pa pasauli iet briesmu kaņš,
Un miesas plēš un graiza vaņš, —
Dzen visus asins versmē naidš,
Sten visur stenas, vaidā vaidš, —
Ij brāļu starpā plaisa plīst,
Ij draugi draugus nepazīst, —
Tik darba tautā saules stars
Spīd solidāritātes gars.

Nāc, mīlais maijs,
Tu sarkanais!
Dod drosmi mums kā devi,
Lai atkal mēs par dzinējspēku jūtam sevi!

Teic strādnieks: kapiem reiz būs rimt!
Tiem asins zvēriem peklē grimt!
Tām važām, saitēm, režģiem rist,
Tiem cietumiem un žņaugiem krist!
Nost zobeniem būs vaļu ņemt,
Būs tautai pašai visu lemt! —
Tik darba tauta mieru grib,
Kas cilvēcei kā saule zib.

Nāc, mīlais maijs,
Tu sarkanais!
Dod spēku mums kā devi,
Lai atkal mēs kā pasaul's pamats jūtam sevi!

Teic strādnieks: darbu reiz būs sākt!
Tik astoņstundas jūgā nākt!
Tik zemes rūķiem zemi ļaut!
Iz nagiem kraukļiem varu raut!

Uz kopu darbu visus vest
Un visiem brīvi, gaismu nest! —
Tik darba tauta vienos mūs,
Tik sociālismā laimi gūs!

Nāc, mīļais maijs,
Tu sarkanais!
Mēs atkal sveicam tevi,
Lai visu tautu darbiniekos kā brāļi jūtam sevi!

Uz strādnieku maija svētkiem

(1921.)

Svinat maiju, svinat!
Pa zaļošiem lauku tīrumiem,
Pa smilšainiem pilsētu laukumiem,
Ar sarkani ziedošiem
Tautas karogiem!

Svinat, svinat,
Bet zināt:

Jums rīt ir jāiet cīņā,
Smagā un niknā un ilgstošā,
To zināt!

Svinot maiju, zināt:
Ka zeme ir tukša un nearta,
Ka darbā nerūc mašīna,
Ka visa top laupīta
Tautas mantība!

Svinat, svinat,
Bet zināt:

Jums rīt ir jāiet mošķus dzīt!
Spekulantus un sūcējus mīt!
To zināt!

Svinot maiju, zināt:
Jūs postītai zemei tie kopēji,
Jūs mašīnu darbā laidēji,
Jūs esat tie saimnieki,
Tautas gādnieki!

Svinat, svinat,
Bet zināt:

Jums rīt par tautu vajadzēs lemt,
Savu lietu savu pašu rokās ņemt!
Jūs strādnieki,
To zināt!

Maijs un sarkanais karogs

(1922.)

Spīd priecīgi sprakstēdams sarkanais karogs un
sauc:
Visa darbtauta maijā no darbnīcām laukā lai
trauc!

Spīd sarkanais karogs,
Kaut naidnieki saplēst diezin cik kāri.
Visu zemju proletāri,
Vai esat jūs visi ar' solidāri? —
Savienojaties!
Ies!

* * *

Vai neredzat, ka mūsu naidnieki,
Nesen vēl niknus karus veduši,
Līgst mierus apskāvušies brālīgi —
Mums uzliek visus kara grūtumus,
Mums atņem sūras cīņas guvumus,
Bez darb' un maizes atstāj strādniekus.
Mēs visu panesām:
Mēs šķelti, pretim stāvēt nespējām.

* * *

Bet lūk! jo mūs naidnieki mēģina dalīt un šķelt,
Jo augstāk būs vienības sarkano karogu celt!
Tas sarkanais karogs
Pār visiem lai pulcinot plivinās pāri!
Visu zemju proletāri,
Jūs, kas vēl neesat solidāri,
Savienojaties!
Ies!

* * *

Mēs nenesam vairs visu mierīgi,
Mēs gribam dzīvot tā kā cilvēki.

Nost reakcijas spaidu stāvokli!
Mēs uzstādam jums savus rēķinus.
Nost mošķus, izsūcējus, muižniekus!
Nost atjaunotas dzīves liedzējus!
Mēs jaunu dzīvi atvedām,
Mēs kopu frontē visu pārspējām.

* *

*

Kā cīņas un sajūsmas zīme, kā vienotājs mirdz,
Ved visus, kam tautas un cilvēces labā deg sirds —
Tas sarkanais karogs;
Bez tā visi strādnieki sajostos bāri.
 Visu zemju proletāri,
 Esat nu atkal tik solidāri,
 Savienojaties!
 Ies!

Atmodas svētki

(1923.)

Saule svin atmodas svētkus ikgadus uz
 jaunotiem darbiem, —
Strādniek, tad mosties ij tu, — svini un
 zini: nāk darbs.
Darbs ne dēļ maizes tik vien, tevim darbs
 ir: dēļ tiesībām cīņa!
Darbs tev ir tagad vēl jūgs, darbs tev
 būs nākotnē prieks.
Saule un strādnieks rīt līdzī, — tā spēki,
 kas pasauli tura:
Saule pār visumu spīd, strādnieks lai
 cilvēci ceļ.

Maija piemērs

(1924.)

Sarkanās domas —
Brīvās domas,
Apspiestie, šodien
Tās ņemat iekš omās!

Apspiestie visi,
Ko lokaties mokās?
Teikts: jūsu liktēns
Ir dots jūsu rokās.

Apzināt vienībā
Strādnieku spēku!
Pārtaisāt brīvībā
Pasaules ēku!

Stājaties visi
Vienotā pulkā,
Skatāties maijā
Kā jūsu tulkā.

Maijs padzen ziemeļus,
Līdz grūst tumsas vara, —
Strādnieks cīņā
To pašu lai dara!

Maija svētki

(1925.)

Maijs un pavasars —
Mostas dabas gars —
Maija saule mirdz —
Pretī smejas sirds.

*

I.

Lai ejam dabā svinēt pavasaru!
Mēs krūtīs nesam lielo atmod-garu,
Šodien' pa visu plašo pasaul's āri
Iet pirmo maiju slavēt proletāri,
Iet mūža mieru tautām pasludināt,
Pret karu karapulkus sapulcināt,
Likt kopu jūtām ieplūst darba laudīs,
Lai laimi jauž, ko nākam-valstī baudīs.

*

Uz to tam maijam,
Tam sarkanajam,
Visdaiļākajam
Mūs iedvesmēt!

* *

*

II.

Šo dienu svinot, minam piekto gadu
Kā cīņas sauli, augsti, liesmu vadu, —
Kad tautas kaklā tumsas krupji rāpjas,
Tai nakti spēkus izsūkt neatkāpjas,
Tai dienu garu kauj, — zūd dvēš'les jūta, —
Pret cīnītājiem slepkav-lodes sūta, —
Bet sociālisms skan nākamības ģintīs,
Tas pestīšanas vārds kā atbalss klintīs.

*

Ko dzīve spaida,
Ko cīņas svaida,
Tiem slava smaida,
Tiem uzvarēt!

* *
 *

III.

Šo dienu svinot, minam jaunas cīņas:
Mēs tumsai aizliegāt gribam asins līņas,
Mums tautvaldībā cīņiņš — gara spēkiem
Pret melnā bruņinieka asins dēkiem.
Šogad mēs valstī vēlēšanas sveiksim,
Mēs ceram, ka mēs tumsas slogu veiksīm:
Darbs, maize ļaudīm, tautām mūžam miers!
Kas cels, cels brīvi domu pilno pieri.

*

Mēs proletāri,
Kas esam brīvi: —
Pār cīņām pāri
Mums gavilēt!

* *
 *

Maijs un pavasars,
Ceļas cīņas spars,
Spēka saule mirdz,
Pretī ceļas sirds.

Strādniek-maija pulki

(1926.)

No jauna maijs, no jauna darba pulki
Iet paškārtotās rindās apsveikt maiju
Kā maija ziedoņspēka brīvie tulki.

Škan dziesmas par cīņiem,
Ar mūzikas ritumiem,
Ar sarkaniem karogiem
Plūdumi saplūst ar plūdumiem.

Maijs visus līdzrauj, dabas spēkus raisa,
Bet cilvēkspēkus vārds par strādniek-maiju,
Kas tautas gatavas uz brīvi taisa.

Gājienu gājieni,
Jau pāri nav skatāmi,
Virzās uz lielo saplūdi,
Uz kopmērķi.

* *

*

Tie maija svētki un tas miera gājiens,
Kā straume spēka pilna lēni veļas,
Bet ceļā nestāties tai: dots ir mājiens,

Ar krācēm un gāzieniem
Pār dambjiem un aizsargiem,
Pa plašiem tīrumiem

Straume pārkāpj ar straujumiem.

Uz brīvi savienojas darba tautas,
Un augstāk tautās gara viļņi ceļas,
Uz tālo mērķi visas līdzī rautas.

Gājienu gājieni,
Jau bari nav skaitāmi —
Virzās uz lielo saplūdi,
Uz kopmērķi.

* *

*

Rit rāmi straume, jā, bet neapstājas;
Jūs velti cerat, ka tā kādreiz sīktu,

Nav darba tautās gara dziņas vājas:
Kopš gadu tūkstošiem
Cilvēku dzimumiem
Velk sirds no dziļumiem.
Vēl cīņa galā nav, vēl darbs nav galā,
Līdz vecais drups, lai jaunu vietā liktu,
Līdz tautas jutīšies šē laimes salā.
Iet gājienu gājieni —
Bari nav skaitāmi —
Uz lielo cilvēces saplūdi,
Uz kopmērķi.

Skaistie strādniekmaija svētki

(1928.)

Skaistākos no gada svētkiem
Šodien svinam jautri —
Kur tie? jautā kautri.
Nu, tie strādniekmaija svētki.
Šodien sārti visi ziedi,
Šodien atkrīt darba biedi.

*

Skaistākos no svētkiem
Drošību mēs gūsim:
Uzveicēji būsīm,
Visas dienas būs kā svētki.

*

Skaistākos no svētkiem
Spēkus cīņai smeļam,
Tumsas vilņus šķeļam,
Būs mums gaiši saules svētki.

*

Skaistākos no svētkiem
Saucam: „Nost ar karu!“
„Nost ar tumsas varu!“
Lai reiz nāktu brīvīb'svētki.

*

Skaistākos no svētkiem
Biedrus cīņai deram,
Uzvaru drīz ceram,
Visi līdz uz darba svētkiem.
Šodien sārti visi ziedi,
Šodien atkrīt darba biedi.

Tev atkal cīņā iet

Motto: Seno brīvo domu pavedieni —
Mēs tos atkal uzņemam par jaunu,
Lai tos brīvi šķetinātu tālāk,
Izvērpjot ij dzīvas zaru stīgas,
Uzņemot ij līdztekus, ij jaunas,
Diedzot klāt pa stiprai pamatdzijai.

Izšķirošās balsis

Top liegts mums brīvi nodot savas balsis
Par labu mūsu cilvēktiesībām, —
Nu atņemam mums balsis, nu!
Priekš mums tiek paceltas daudz svarīgākas
Par visu balsotāju balsīm kopā.
Vai jūs tās pazīstat, tās izšķirošās balsis?
Ir klusas tās: ir tautas nopūtas,
Ir mūža vaidi, klusi dvesti lāsti,
Ir visu klusākās — tās asins balsis:
Par mums brēc smilts, par mums brēc
akmeņi,
Kas mūsu asinīm ir slacīti.
Tās balsis izšķirs!

1907.

Skaidras lietas

Ko mēs ar as'nīm izkaņojām,
To algu un tās tiesības,
To tagad atkal ņem mums projām,
Un vārdu lauž un norunas.

Grib nospiest mūs zem sviedru spaida,
Vēl dziļāk kā no sākuma;
Ne gods, ne pienākums tos baida, —
Vai būs tiem tāda patvaļa?

Mums tagad skaidrākas tās lietas,
Priekš mums ir izšķirts jautājums:
Nu cerēm, gaidām nav vairs vietas,
Tik cīņa vien dos visu mums.

1907.

Meklētājam

Ko tu meklē
jaunu dzīvi, jaunu cīņu?
Vai jau izbeigta
tā vecā dzīves cīņa?

*

Stāvi cieti
savā vecā cīņas vietā!
Simtos veidos mainoties,
tas pats ir pretnieks.

1926.

Sarkanais simts

(1910.)

Ej, cīņas liesmu kop!
Ej pirmais, ej, tu sarkans simts,
Aiz tevis tūkstošiem tā brīves dzimts
Lai top!

Bij dziļi tumšais laiks,
Viss debess aizvilciens, un miglas kāpa,
Un gadiem prāts spieda nakts un tvaiks,
Bet grūtā darba slogā ļaudis slāpa, —
Tad piepeši
Caur patumsu,
Skat! sarkanīgu dzirksteli —
Tur droši uzliesmoja garalāpa.

Viens sarkans uguns vārds,
Mazs kvēlumiņš drīz izplešas par šalti;
Viņš nedzēšams kā patiesības zārds.
No viņa iedegs prāts, un sils kam salti,
Lūk, vairāki!
Jau desmiti,
Nāk nākot lāpu nesēji,
Pus-simts jau lāpu gaisā kvēlo stalti.

Ej, liesmu kop!
Ej, topi pilns tu pirmais simts!
Drīz miljons taps tā brīves dzimts,
Lai top!

Kūp pretī melna nakts,
Rauj auka lāpas, lieti liesmas maitā,
Bet lāpu vairāk deg, gaišs katris kakts,
Visapkārt ceļas viri lāpu gaismā. —
Jau tūkstoši
Stāv gatavi,
Vairs nespēj rīt tos cietumi,
Vēl pulki aug un lāpas simta skaitā.

Iet proletāriāts,
Dreb zeme, zemes varenos grābj šalka;
Tik vienā dziņā vien, viens gars, viens prāts:
To veco valsti graut, ko sen jau alka,
Simts tūkstoši,
Vēl miljoni.
No visām zemēm strādnieki,
Nāk lielā galaciņā tautu talkā.

Ej, cīņas liesmu kop!
Ej, rindā mūsu sarkans simts!
Reiz visa cilvēce taps brīves dzimts,
Lai top!

Laiks!

Atkal ir atnācis laiks,
Laižat, lai darbojas tvaiks!
Remontēta ir mašīna, tīra,
Paklausīs laista no darbnieka-vīra;
Riteņi rit un rūc,
Dzelžainās rumbas dūc,
Hej, ej darbā, tu dzelžainais milzi!

Atkal ir gaidāmais laiks,
Laižat, lai darbojas tvaiks!
Stājaties katris, kur likta tam vieta!
Ieraujat tagad: ir mūs pašu lieta.
Ieraut jūs mācīja sen,
Ieraut, ka stiepies un sten.
Hej, nu brīvdarbā, dzelžainais milzi!

Atkal ir mostamais laiks,
Laižat, lai darbojas tvaiks!
Guloņus, gurdeņus grūstat un raustat,
Dzinējus, varmākas vairat un šaustat,
Svelmi un sutumu laist!
Vaigs no darba lai kaist!
Hej, ej darbā, tu dzelžainais milzi!

Atkal ir vēlamais laiks,
Laižat, lai darbojas tvaiks!
Vēlēt ir vēlēts, šurp! pietiks jau pelēt!
Vēlēt vēl šodien, rīt varēsāt vēlēt.
Sarkani vēlat, lai kūp!
Vecuma mūri lai drūp!
Hej, ej darbā, tu dzelžainais milzi!

1912.

1913

„Kāds būs šis deviņsimttrīspadsmits gads?“
— Viņš divpadsmītam ir tuvākais rads,
Ja jūs to nevērtīsāt citādu —
Viņš būs tāds pats.

Miera tu velti tam prasīsi,
Viņš neaplaimos vēl cilvēci,
Bet tomēr viņš tev dos pēc nopelna —
Cik paņēmsi.

„Vai manifests cietējus apžēlos?
„Vai atlaidīs trimdniekus gūstītos?“
— Kas necinās, to žēlos, — atbrīvi
Vīrs pats sev dos.

„Jauns prezidents, jauna būs baltā pils,
Jauns zelta laikmets un debess zils!“
— Daudz solīts! — Rūzvelts krāps un mānīs tāpat,
Bet Vilsons vils.

Bāru dziesma

To dziesmu atkal uzņemu es,
Kas dziedāta reiz jau bez saules;
To dziesmu, to žņaudzošo meldiņu
Ar visu sājņu smagumu,
To dziesmu iz senpasaules.

Tai dziesmai bez saules dziedātai,
Vēl palika pantiņi pāri, —
Tie spiež kā nelijs mākonis,
Tie čab kā priekšvētras šņākulis
Taī dziesmā, ko dziedāja bāri.

Tai dziesmai vēl palika pantiņi
Un vēl nebūt nav tai gala.
Kā jūrā uz akmens sen atpakaļ,
Sen melnā čūska tos miltus maļ
Un vēl tos nesamala.

Tai dziesmai bez saules vēl gala nav,
Un tad tikai viņa būs slēgta,
Kad kopā no tagadnes, pagātnes
Nāks dzīvās un mirušās dvēseles
Zem sarkanās saules lēkta.

1915.

Jubilejas dienā

(„Strādnieka Balsij”)

Kad desmit gadu slavu svini,
Priekšā stāvošās cīņas mini:
Topi vairāka nevien barā,
Topi stiprāka nevien sparā,
Topi lielāka, cēlāka garā!
Liela — tu uzvarā pasauli gūsi,
Cēla — tu pasaules dvēsele kļūsi.

1914.

* *

*

Vai laiks mums visu piepildīs?
Vai cerības mūs neliks kaunā?
Un ja ar' būs, vai būs tik drīz?
Kaut viss vēl neiznāk tik ļaunā?

Jā, ļaunā būs,
Kad klausīs jūs, —
Bet bailes neaizturēs mūs!

1920.

Un atkal

Un atkal atnāk lielais laiks,
Viņa priekšā kūp zemes tvaiks.

*

Laiks sev ap gurniem
Jož dzelžainu jostu.
Ļpretī tam skrien
Asins suņi ar izstieptiem purniem,
Lai ostu.

*

Cīņa atkal sākas šo pašu dien'.
Vai esat gatavi uzņemties cīņu?
Vai bruņojaties ar bruņu zvīņu?

*

Vai savu skatu darāt asu?
Vai gatavojat darba masu?

*

Jo atkal atnāks lielais laiks,
Viņa priekšā kūp zemes tvaiks.

1920.

Sveiciens uz rītdienu

Tu esi pamatšķira,
Tā stiprākā, kas irā,
Uz kuŗu visas citas atbalstās.

Tev jābūt tai, kas vada,
Jā tu jau tā, kas rada
Ar rok' un garu visas vērtības.

Tad vingro rok' un garu,
Lai vari varēt varu
Un tautu vest iekš saules kopības.

1920.

Pārdroša doma

„Fantazija! fantazija!
Vairāk vēl jāteic;
Illūzija!“

Jā, jā, ir jāteic vēl vairāk —
Pagalam pārdroša doma bija:
No kalpības un pazemības,
No dziļākās, tumšākās nebrīvības
Tieši par pasaules valdniekiem kļūt,
Piepeši visu gaišu varu sev rokās gūt!

Ne jūgu vieglināt,
Ne pātāgu isināt,
Ne dažus dzeloņus trulināt —
Bet pātāgu pašu pušu lauzt,
Sevi par jaunu spēku jaust!

Pagalam pārdroša doma bija,
Tādēļ nākamos laikus tā ievadīja —
To ejat paust!

1920.

Sveiciens jaunā gadā

(1921.)

Ar jaunu gadu,
Ar jaunu laimi,
Es sveicu visu
Latviešu saimi.

Uz tikko gūtu
Un jaunu valsti,
Kam visā tautā
Lai stipri balsti!

Ko darba tauta
Ar cīņu guva,
Tā valsts tai dārga,
Tai mīļ' un tuva.

To latvju tauta
Ar rok' un galvu
Lai kopj un izceļ
Cilvēcei balvu!

Uz mieru, mieru
Priekš visām tautām,
Tik ilgi spiestām,
Kautām un grautām.

Miers, darbs un taisnība,
Būs tie, kas valda,
Mieloties varēs
Pie bagāta galda.

Tā pamatšķira,
Kas visu rada,
Būs mūsu tauta,
Kas turpu vada.

Tos cīņā mēs veiksīm
Tik vien ar garu

Pret spaidu, naidu,
Pret tumsas varu.

Tad mūsu tauta,
Posies un celies
No gara, no dailes
Sev spēku smelies!

Tad topi skaista,
Lai nav tie glaimi —
Ar jaunu gadu,
Ar jaunu laimi.

* * *

Jūs mošķus laukā dzināt,
Jūs, strādnieki, nu svinat, —
Un gribat gavilēt?

Lūk, debess mācas, veļas.
No jauna mošķi ceļas,
Grib gaisu piesmacēt.

Vēl maz ko cīņā guva,
Vēl uzvara nav tuva,
Nav laiks vēl gavilēt!

Vēl Latvija nav brīva —
Lai griba top jums spīva:
To panākt vajga spēt!

1921.

Tev atkal cīņā iet

Tu velti lūko reibināties dailē,
Tu nesedz acis skaistām plīvursegām:
Caur tām gars skaidrāk skatās dzīves kailē,
Un sūrāk iesūrst sirds no apziņ-degām:

Lūk, brīve zūd, kas rada jauno valsti,
Lej atkal asnis cilvēcei par kaunu,
Top grēkos celti veckārtības balsti.

Tev atkal cīņā iet pret veco ļaunu!
Tev' spēk' un gara daile darīs jaunu.

1921.

Priecīgu jaunu gadu!

(1922.)

Ir tomēr dzīva tautā brīves jūta!
Tad dzīvos brīvā latvju republika
Ar jaunu gadu un ar jaunu laimi!
Ar jaunu gadu un ar jaunu laimi!

*

Reiz augsti cēlās sajūsmības viļņi
Un plūsma tvēra visu latvju tautu,
Kad mūžu naidnieks
Bija jānoraida.
Tad baltās liesmās dedza visas sirdis,
Tad baltās liesmās dzina melno varu,
Ar sparū veicām tumsu un ar garu.

*

Bet liesmas atplaka un plūsma dzisa,
Un tumšas ēnas atkal sāka klaiņot,
Tad lida mošķi,
Laupīt jauno valsti,
Un vadītāji grožus ņēma stingri,
Teic: tautu valdīt var tik, kad tā sieta. —
Bet tauta valsti ceļot klusu cieta.

*

Jau liksmoj' ienaidnieki, skuma draugi,
Ka tauta nogrimusi mantas rūpēs,
Ka gara gaisma zūd,
Slābst brīves jūta,
Ka varēs nodot tautu svešā jūgā, — —
Bet darba tauta klusi valsti cēla,
No darba cilvēkapiņu sev smēla.

*

Jūs velti cerat, tumsoņi un mošķi:
Spiest atkal tautu, apsmiet goda jūtas!
Vai domājat,

Ka atsparu tā nedos?
Nav darba tauta vien, ij godīgs pilsons
Vairs neļaus ļaudis mīt: „lai katram brīve,
Jo brīvē vien tik uzplaukst tautu dzīve.“

*

Top jauna valsts mums lēni tautas darbā.
Uz darba tautu celta, pamatšķira,
Tā viros stipra kļūst,
Bez gala stiprums
Tai nāks, kad sievietes tai dvesīs milu,
Kad jaunatne reiz kliecēs kara tvanus
Un zvanīs cilvēcei reiz miera zvanus.

*

Ir tomēr dzīva tautas brīves jūta!
Lai dzīvo brīva tautas republika
Ar jaunu gadu un ar jaunu laimi!

Vēlējums „Arodniekam“ uz atjaunotu gaitu

(1921.)

Ar veco karogu uz priekšu doties!
Ar veco cīniņu, ar veco sparū,
Ar veco revolūcionāro garu
Mums, darba ļaudīm, savienoties!
Reiz brīvi izkārot ij savās mājās,
Ar gara ieročiem būs celties kājās!

* * *

Simts gadu ir,
Kopš latviešu preses iespiesta,
Simts gadu ir,
Kopš latviešu prese nospiesta, —
Vai gadu paies vēl kāds simts,
Līdz būs mums brīva preses dzimts?

1922.

* * *

Mākoņi melni nu vejas,
Pa retam atsarko rūsa, —
Nelik vēl ieročus nost,
Nemazgā rokas vēl karš.

Vardarbji atkal glūn drošāk:
Kā rokās var sagrabt sev varu,
Atkal mūs verdzībā spiest,
Ķeizaru valdību celt.

Verdzību grāvāt jūs vīri,
Lai uzceltu brīvības valsti, —
Pilsoņu kultūras gars
Sajūsmas devējs jums bij.

Pieminat mūžam šo garu
Un mūžam to attīstat augstāk: —
Garā jums glābējs un spēks, —
Vardarbji atkal kad glūn.

1925.

Lāčplēša Jaungada vēlējums

Jaunā gadā vēlēt jaunu laimi!
— Laime pavēl tam, kam viņas nav,
Un ka mums tās nav, to gan mēs zinām,
Bet vai pietiks mums ar tādu laimi,
Kas no āras nāk mums novēlēta?
Vai lai ņemam to kā žēlastību?
Liktens, kas likts mums no citiem?
Vai lai te mums laime jaunā gadā?

*

Mēs gan sākām paši kalt sev laimi, —
Vai lai atmetam to kā par grūtu?
Mēs sev dibinājām brīvu valsti, —
Vai lai atdodam to atkal kungiem?
Vai lai atkal maksājam mēs meslus?
„Maksāt!“ tā tur sauc, jo maksās — strādnieks.
Tā tur kaļ sev laimi, mēs sev važas. —
Kā lai vēl mums laimi jaunā gadā?

*

Jaunā gadā sūrais darbs mums priekšā:
Cieti nostiprināt brīves valsti!
Netiks darīts darbs, tad brīve sadrups.
Nu tad gribēt, saprast, darīt vajga!
Vai mums ir tā griba, prāts un drosme?
Vai vēl esam cikstoņi, kā bijām?
Nu, kad dūša būs, tad būs ij laime.
To lai vēlam sevim jaunā gadā.

1924.

Uz strādnieku kultūras svētkiem

1.

Kultūra, māksla un dzeja —
Jums līdzeklis reizē un mērķis:
Spēku tās cīņā jums dod,
Cilvēces augstē jūs ved.

*

Strādnieki, cīņā pret jums,
Tie viszemākos ieročus lieto:
Ierocis mums būs turpretī —
Augstākais kultūras gars.

*

Zemi lai ira nez' cik,
Tie kas zinoši neslavu cēla, —
Tomēr vēl zemāki būs,
Tie, kas tai neslavai tic.

1925.

2.

Allaž mēs meklējam, allaž,
Kur būtu visaugstākā vara,
Kurā to paspētu reiz:
Cilvēces nelaines beigt!

*

Vara ir meklēta augšā
Aiz mākoņiem valdošos dievos,
Vara ir meklēta šeit,
Zemē, kur valdnieks ir naidis.

*

Nelīdz ne dievs, ij ne naidis:
Tie abi tik asinis lēja, —
Priecājās valdnieki vien,
Mocītā cilvēce brēc.

*

Meklēsim augstāko varu
Iekš cilvēces, paši iekš sevis: —
Kultūra, daile un gars,
Strādnieku brīvības spars!

1926.

Divu invalidu saruna

par tiem „kas neaizmirst“, bet aizmirsti tiek.

„Kungs, pārkat kādu nieciņu,
„Kaut papirosu paciņu!
„Pie manis visas mantas lētas,
„Es nemelošu —
„Ij tās, kas dārgas bij un svētas:
„Par desmit rubļiem „Latvija“,
„Un „Rīga“ pat vēl lētāka!

*

Kungs bēg. „Klau, brāl', — mums vienreiz svin,
„Pēc visu gad' ne minēt min:
„Ak tie jau tikai invalidi!“
„Un dažs, kas zin?
„Vēl uzsauc: „Ko tu tāds te līdi? —
„Nē tā tas bija viņdienās,
„Kad gājām cīņās, uzvarās,
„Tad negaidījām gan šo brīdi!“

*

Teic otrais: „Lūgt arī pienākas?“
„Mums pirmiem pilsoņtiesības!
„Jo pirmie mēs tās izkaņojām,
„Tas vienādas
„Priekš visiem, — ko nu dzen mūs projām?
„Mums zeme tika solīta,
„Kur nu mums mūsu atalga?
„Kad prasam, teic: lai neķildojām!“

*

„Mums kungi daļu nost grib raut,
„Pat demokrātiju grib graut, —
„Oho! tad kauli nebūs stīvi!
„Vai to var ļaut!
„Ar tautu kopā glābsim brīvi!
„Mēs tie, kas cīņas neaizmirst,
„Kas lems sev atkal brūces cirst,
„Priekš brīves atdosim mēs dzīvi!
1926.

Brīvais vārds

Zvana pulkstens atkal esi,
Brīves priecas vēsti mums nesi, —
Miņu par senām ciņām un uzvarām,
Ziņu par esošām un par nākošām
Par piekto gadu, par darblaužu kustībām;
Tava balss nebūs čaukstošs skārds,
Tu brīvais vārds.

Brīvais vārds —
Uguns liesma mums esi,
Tālēs brīves gaismu tu nesi, —
Tavs gaišums lai spiežas ik kaktiņā,
Ik kalpa un strādnieka būdiņā,
Pagastā, miestā un pilsētā —
Spīdi un sildi kā kvēlojošs zārds
Tu brīvais vārds!

Brīvais vārds —
Ciņas sauciens tu esi,
Sparu un garu ik sirdis tu nesi,
Tu aicini visus uz pašdarbu,
Liec ticēt, ka sniegsim reiz brīvību
Visiem, visiem taisnību, labklāju —
Modinātājs un vājajo dārds,
Tu brīvais vārds!

19. 10. 26.

Uz ziemas saulgriežu svētkiem

Saule svin atmodas svētkus
Ikgadus uz jaunotiem darbiem --
Darbnieks, nu mosties ij tu,
Svini un zini: nāk darbs!

*

Darbs ne dēļ maizes tik vien,
Tev darbs ir: dēļ tiesībām cīņa.
Maizes darbs — tas tev ir jūgs,
Cīņas darbs — nākotnes prieks.

*

Saule un darbnieks rit līdzi,
Tie spēki, kas pasauli tura:
Saule, tā visumu sveļ,
Darbinieks, tas cilvēci ceļ.

1927.

Mūsu kultūra

Bagātas drēbes un ēsmas
Un greznīgi nami un villas,
Smaržīgi zīdi un zelts —
Vai tie jau kultūra ir?

Spaidi un spiegi, un bailes,
Un kārtība, celta uz varu;
Ložmetējs, durklis un šķēps —
Vai tā jau kultūra ir?

Ticība, paklause, piekāvs
Un paļauja valdošai varai:
Dari ar mani, ko gribi —
Vai tā jau kultūra ir?

Nē, tur nav cilvēka cieņas,
Tā muižnieku kultūra jāsauc;
Brīve un pašdarbs un gars —
Tā mums kultūra būs.

Pēc desmit gadiem

Pirms desmit gadiem tas gan bija,
Es jautāju: „Vai Latvija jau brīva?“
Man toreiz katrs priecīgs atsacīja:
„Jā, Latvija ir brīva, brīva, brīva!“

*

Es teicu: „Skaisti! Bet lai ir vēl spīva,
Jo tauta brīva nevar būt nekad par daudz!“

*

Un tagad ko es dzirdu? „Ir par daudz!
„Par daudz jau brīva ir tā Latvija!
„Un tagad viena tikai vajaga:
Ka brīvai kājai pineklus lai mauc!
Ka brīvo kaklu sakas drusku žņaudz!
„Bet mazākais, ka brīves cīnītājus šmauc!“
Tā apkārt mums cits sauc, cits jauc, cits kauc, —
Teic: brīvē sākušī mēs izlaisties,
Jo pārāk labi mums šē klājoties.
Tās balsis man izliekas kā zināmas,
Pirms desmit gadiem dzirdētas.

*

Es brīnos: vai mēs tiešām pārāk brīvi?
Vai tiešām vedam pārāk zaļu dzīvi?
Vai tiešām tautā ēd par daudz tās maizes?
Vai tiešām katram ir par maz jau raizes?

*

„Jā! jā! — jā! jā!“ man pretī klie dz,
Un sajūsmības diskantā tik spiedz:
„Mums šogad jubilejas, gaviļgads!“
Tik kautkur lejā dobji atskanēja: „bads!“

*

Kad mājās gāju,
Es klusi sevī nodomāju:

Ak Latvija,
Ko brīve tevīm atnesa? —
Kā savu dzīvi izveidot tu prati,
Kad dzīvi vadīt sāki pati?
Tu nebiji spīva, —
Bet manim galvā vēl atmiņa klauz:
Nekad par daudz nav tauta brīva,
Nekad par daudz.

1928.

Novēlējumi valsts darbiniekam

Ne sevīm dzimstam mēs, ne sevīm augam,
Ne tēva, ij ne mātes acu raugam, —
Mēs visi sabiedrības aicināti,
Tās darbā jāpieliek ir visi prāti,
Bet darbinieki, kuņus valsts liek darbā,
Tie jūgti pienākumā sūri-skarbā.

Cik tauta sabiedrisko dzīvi vada,
Tik valsts un darbinieki tās gaitu vada,
Tad taisnība, kā priekšzīme, lai valda
Vispirmā kārtā tur pie zaļā galda;
Tad priekšnieki, kam rokās dota vara,
Kā paraugi lai pirmie darbu dara!

Sauc valsti mēchanisku aparātu,
Bet katrs rats tur apbalvots ar prātu;
Valsts darbinieks nav, kā nedzīvs kloķis griežams,
Nē, tam viss pašam domājams un spriežams,
Un nevar to, kā grib, šurp turpu bīdīt,
Ne aklā paklausībā kungiem dīdīt.

Lai virzītu uz nākotni valsts dzīvi,
Der darbinieki, kas uzskatos ir brīvi!
Lai darbinieku spējas vien krīt svarā,
Lai nav tas nodots kāru kliķu varā!
Nu, vai mums valstsdarbi rit gludā gaitā?
Teic nē! Tad izskaužat, kas darbu maitā!

1928.

Nepiemirsti sevi!

Tu esi pamatšķira,
Tā stiprākā, kas ir,
Uz kuŗu visas šķiras atbalstas.
Tev jābūt tai, kas vada,
Jo tu jau tā, kas rada
Ar rok' un garu visas vērtības.
Tad vingro rok' un garu,
Lai vari varēt varu
Būt gatavai priekš nākamvalstības.

1928.

Mākslinieku vārdi

Jums pirmais vārds ir protests, cēls un griezīgs!

*

Jūs latvju tautas dvēš'les izteicēji;
Jūs tulki viņas jūtām, viņas domām;
Jūs tautas audzētāji, daiļotāji,
Kas viņā dēstat visu labu, cēlu;
Kas viņu priecējat un mierinājat.
Jūs visu ziedojat, lai tauta zeltu,
Jums viņai priekos, bēdās līdzī dzīve —
Jūs latvju tautas dvēš'les izteicēji!

*

Un nu jums aizliedz tautas dzīvi dzīvot?!
Un kas tie aizliedzēji tādi ir?

*

Tie latvju tautas miesu izsūcēji,
Kas tai kā dēles apkārt piezīdušies
Un tautu noliesinot tauki top.
Tie tautas mantu šķiež uz visām pusēm,
Bet tautas kultūrai to atraut pūlas, —
Jo kas tiem māksla, tautas gara dzīve?
Lai tikai varaskrēslā noturētos,
Tie izpārdod ij latvju tautas dvēš'li.

*

Jums pirmais vārds ir protests, cēls un grie-
zīgs:
Nost, nedarbji, no latvju tautas dvēš'les!
Un brīvu ceļu dodat tautas mākslai!

1928.

Ciņas dienā

Proletāre, latvju strādniecība,
Stāvi nu tu savā sargu vietā!
Visās pusēs naidnieki tev uzbrūk,
Draud tev laupīt asnīm gūto brīvi,
Draud ar jaunu fašistisku jūgu —
Tu jau atceries vēl cara jūgu,
Tu to lauži, devi latvjiem valsti:
Sargā gūto! gūsti jaunu brīvi!

*

„Grūta ciņa, kaut ij miera ciņa:
Saindētiem ieročiem nāk naidnieks,
Šķiru ciņu vērš par zvēru ciņu.“
— Ko tur! Taisnība veic vēl ne tādus!
„Mugurā mums uzklūp pašu brāļi!“
— Saudzat brāļus ciņā, rīt taps biedri,
— Iegūsat tos savai pārliecībai,
Katrā ciņā stiprāki jūs tapsiet!

*

„Rupja vara grābj no vienas puses,
„Bads no otras spiež par velti strādāt,
„Peļņas mazāk top, bet dzīvot dārgāk,
„Bagāts laupītu, bet nabags taupi!“ —
— Šodien saucat: stop! tiem nekrietnajiem,
— Blēžiem, spekulantiem, koruptantiem!
— Veiksim mēs, jo mūsu skaitlis miljons!
— Darba tauta, darbā norūdītā,
— Ciņas vingrināta, izmācīta:
— Vecie — akmens, jaunie — tērauds, mazie —
dzirkstis!

1928.

Epilogs

Uz izšķiru cīņu

Izšķiru cīņa drīz sāksies starp pasauli veco un
jauno,

Nodalās katrupus pulks, izplešas cīņu lauks.

Skatītājs līdzī top aizrauts, visgažām vieni jeb otri,

Zemesloks pušu top šķelts, pa vidu izšaujas guns.

Tu, kas par pasauli jauno, ej nostājies kreisajā
pusē,

Neriebies, netirzā vairs, pagājis spodrības laiks.

Dubļi un smaka un šķīdons un — ak! — arī asins,

— tev sacīts:

Liesmas pār pasauli ies, baltu tās pasauli degs.

Sākas jau izšķiru cīņi starp pasauli veco un

Nošķiņas cīņu pulks, izplešas cīņu lauks.
jauno,

(1910.)

Bibliografiskas piezīmes.

1888.

Teicams gans tu tiesām būtu. Pirmiespiedums „Dienas Lapā“, 1888. Nr. 296.

1905.

Grīziņā. Pirmteksts uzglabājies trijos eksemplāros. Pirmais bez nosaukuma, otrs ar nosaukumu „Gaudu dziesma par spiegu“, trešais „Grīziņā“. Sac. 16. 10. 5., 25. 10. 5. Pirmiespiedums.

Jauns darbs. Pirmiespiedums. Origināls uzglabājies. Mūžīgais ideāls. Sacerēts ar atzīmi: pirms 1905. Variāntā cits virsraksts: „Katram savs ideāls“.

Zelta mācības kapitalīstiem. Sac. 1905. Rokraksts uzglabājies divos eksemplāros. Pirmiespiedums.

1906.

Cilvēcības gods. Sac. 2. 7. 6. Uzglabājies pirmteksts un divi noraksti, visi dzejnieka rokrakstā. Iespiests kr. „Atvases“ II. 1908. 41. lp.

Purpura tērps. Sac. 50. 8. 6. Iesp. žurnālā „Rīts“ 1907. 206. lp. Origināls uzglabājies divos eksemplāros dzejnieka rokrakstā.

1905. gada eps. Šis Raiņa darbs nebūs lāgā saprotams bez dažām sīkākām piezīmēm: a) par viņa tapšanu, arhivāro laikmetu un b) par viņa piedzīvojumiem, kad tas mēģināja iet tautā vecā jeb fašistiskā režīma laikā.

a) Archivārās liecības par epa tapšanu un struktūru.

1. Manuskripts. Epa manuskripts atrasts 1954. g., kārtojot Raiņa atstātos papirus. Manuskripts pastāv no 3 daļām: 1) piezīmēm, 2) dzejojuma daļām, 3) pantu materiāliem. Dzejojums rakstīts ar Raiņa paša roku uz $\frac{1}{8}$ loksnes lapiņām, lielāko tiesu rūtīnām. Daži dzejojumi uzglabājušies uzmetumā un skaidrrakstā, daži tikai skaidrrakstā. Kāds tēlojums, „Japāņu karš“, apzīmēts ar skaitli 1905, citas dzejojuma daļas rakstītas laikā no 4. maija līdz 12. decembrim 1906. gadā.

Līdztekus dzejojumam iet piezīmes, kas sāktas 6. maijā 1906. g. un turpinās arī vēl vēlākos gados: līdz pat 18. dec. 1922. g.

2. Raina piezīmes. No šīm piezīmēm, kas aizņem ap 30 sīki aprakstītu lapiņu, no paša dzejnieka dabūjam zināt, ko viņš gribējis epā tēlot un ko teikt. tāpat arī par to gara stāvokli, kādu viņš pārdzīvojis sakarā ar tēlojamiem notikumiem. Kā zināms, tanī laikā mūsu dzimtenē plosījās soda ekspedīcijas.

14. maijā 1906. gadā Rainis raksta:

„Kā Dante: visu no sava stāvokļa; viņš reprezentē tā laika cilvēci, tā es latv. tautas garu. No svešatnes garā nāku lūkoties, jeb labāk: no liela tāluma labāk pārredzēt kā no liela kalna.“

Tālāk: „24. 5. 6. Nepietiek man ar savām sāpēm, visas tautas sāpes jānes, visa miljona vaidi jāvaid, līdz krūtīs sūrst un acis tumšas tiek un visi nervi ir kā šarautīti. Visas sāpes ierakstītas manā dvēselē un manās miesās. Kā lai es viņas pārceļu uz balta, auksta papīra, kā lai nofotografēju?“

Par idejisko pusi dzejnieks raksta:

„31. 5. 6. Epus ir *tautas epus*, tautas ilgas, prieks, mošanās, bēdas un nāves briesmas.

Tādēļ ilgas pēc ģenija, tautiska, negrib mirt kā tauta...

Tautas dzejniekam viss jāaptver: zeme, daba, vēsture, laudis, ievēr. vīri, cerības un ilgas, programma, nākotne.“

Tēlošanai jābūt spēcīgai, ka justu asins smaku un justu augšāmcelšanās prieku.“

Par varoņiem un tautu Rainis raksta:

„11. 7. 6. Kur ir palikuši visi mūsu tautas glābēji: Kurbads un Lāčplēsis, Iliņš, Vidvuds? Tie nespēja glābt. Kas nu lai glābj? Jaunu varoņu nav. Ejat paši ciņā, jūs vismazākie un viszemākie. Jums pašiem jāuzvar, par varoņiem jātop.

Līdzī strādāt radot vienu tautu,
Tautu veidojot iz ļaužu pūļa.“

Domājot par epa noslēgumu, dzejnieks to grib nobeigt ar mīklu:

„24. 5. 6. Var arī būt beigums ar mīklu, vai vairākām mīklām, kurās būtu domas par nākotni. Varbūt tāds mīklas *epilogs* epum.“

Vienu tādu tēlojumu dzejnieks arī sarakstījis un nobeidz to ar atminējumu: „Brīvā Latvija“ (iespiests 1934. gadā).

Uzglabājusies kāda piezīme no 18. 12. 22. g., kurā Rainis apstiprina savas agrākās domas par Latvijas valsti. Viņš tur riksta: „Mickeviča „Pan Tadeuš“ fābula no tagad-

nes, 1812., rakstīts 1830. Man 1905. eps gandrīz tagadne, pats valsts sākums, labāk nekā 1918., par tuvu. Gehobene, erwartungsfrohe Stimmung.“

3. Formālā puse. Dzejnieka nodoms nav bijis tēlot tikai 1905. gadu un ar viņu sakarā stāvošus notikumus vien, bet tēlot latvju tautas likteņus, sākot ar tālu aizvēsturi. 1905. g. eps domāts kā otrā daļa šai epopejā. Stājoties pie darba, dzejnieks pārlaidis acis par pazīstamākiem pasaules epiem: Homēra, Dantes, Firdusi, Mickeviča u. c., rēķinā-dams gan apmērus, gan pantmēru, gan vispārējo stilu.

Tā 8. 5. 6. Rainis raksta: „Tā nav ik diena, bet homē-risks varoņu laiks. Tā tad forma arī ne romantiska, bet klasiska, episka, un tomēr tā nav tautas dzeja, bet individuāla dzeja, tā tad atkal romantiska forma.

Vienība jāpanāk tanī domā, ka šie indiv. savieno sevī tautas jūtas un likteni... Epus par nākotni, ne pagātini. Tā tad romant., un tomēr monumentāls, ar savu personu nespiesties priekšā, bet dot viņā visu laika saturu; viņš ir laika reprezentants. Arī ne alēgorijas, bet realisms un lieli simboli, ne tā kā Šellija „Prometejā“. Dziesma par sauli!“

Dzejnieks domājis arī par epam piemērotu pantmēru. Tā 31. 5. 6. viņš raksta:

„Apstrādāšana, forma, pantmērs — tautiski, bet tautiska forma ar modernu saturu, kas rāda, ka taut. forma nav mirusi, ir dzīves spējīga.“

Kādā citā vietā ap to pašu laiku: „Taut. dz. ritums, bet ne spāniski saistītais, tikai īstais latv. brīvais.“

4. *Epa un viņa daļu nosaukumi.* Rainim bija ieradums dzejoļiem virsrakstu likt tikai tad, kad tie gatavi. Tāpat viņš, acīm redzot, rīkojies arī ar epu: tā kā tas palicis nepabeigts, tad palicis arī bez nosaukuma. Vēlākās piezīmēs Rainis to dēvē par 1905. gada epu. Daži epa fragmenti iespiesti Raiņa liriskas grāmatās un citur. Šie iespiestai daļai dodot nosaukumu, turējāmieš pie tradīcijas: izlietot daļu nosaukumus vai arī kādu dzejnieka paša teicienu no dzejo-juma, kas vistuvāk aptver saturu. Balādēm — kā dzej-nieks sauc atsevišķās epa daļas — viscaur Rainis devis arī nosaukumus, izņemot divus: „Nāves pabirumi“ un „Lielais arājs“, kas mūsu izvēlēti no tekstā atrodamiem teicieniem. „Lielais arājs“ mums izlikās tik zīmīgs, ka to varēja likt arī galvenajā virsrakstā. Domājam, ka šis nosaukums pār-pratumus neradis. Bet ja tādi tomēr rastos, tad varam iz-rakstīt vēl pāris komentāru no Raiņa piezīmēm:

„7. 7. 6. Mācīt tautai varonību, jo tikai psihiskais spēks spēj glābt tautu.“

„12. 5. 6. Personu vārdus neminēt, jo varonis visa tauta jeb tautas gars.“

b) *Epa piedzīvojumi ceļā uz tautu*. Kad dzejojums, kā milzis pasakā, vairāk kā 50 gadu bija gulējis dzejnieka archīvā un tad mēģināja staipīt savus locekļus, notika brīnumi: valdošajās politiskajās aprindās radās uztraukums, knāda, tika darbā laista smagā valsts represiju mašina.

Ievērojot nelabvēlīgos apstākļus, ar kādiem bija jārēķinās Raiņa atstāto rakstu glabātājiem un kārtotājiem, tie izmantoja katru daudz maz jēdzīgu gadījumu, kas deva iespēju publicēt kaut ko, kas varētu interesēt apgādus un sabiedrību, kuŗa fašistiskā režīma laikā Raiņa darbiem parādīja samērā maz intereses. Šais mēģinājumos, nodot atklātībā arī 1905. gada epu, bija jāsadurās ar pavisam diviem šķēršļiem un pārsteigumiem.

Pirmais piedzīvojums gadījās žurnālā „Daugava”. Bija pagājis kāds pusgads, kopš Ulmaņa režīma nodibināšanās, Brīvības pieminēklī kala 1905. gada cīņu skatus un presē un runās bieži cilāja vārdus „brīvā Latvija”. Likās, apstākļi būtu labvēlīgi, laist klajā Raiņa 1905. gada epu, jo tur taču bija tēlotas cīņas par brīvo Latviju. Bez tam epa atradums kā tāds vien jau varēja sabiedrību interesēt. Apstākļu sagādīšanās tā tad likās labvēlīga.

Eps rakstīts 1906. gadā, kad Latvijā plosījās cara un muižnieku soda ekspedīcijas, un šais traģiskajos apstākļos Latvijas nākotne likās kā liela problēma, kā liela mīkla. Rainis to arī tēlo kā lielu mīklu, bet par spīti visai reakcijai viņš paredz tomēr šīs miklas uzminējumu, un tas ir — brīvā Latvija. Raiņa atstāto rakstu redakcija izmeklēja no epa ap 10 nodaļu, kuŗās bija tēlotas cīņas par Latvijas brīvību un brīvības cīnītāju upuri, kas tika nesti šo cīņu gaitās. Visas nodaļas skaisti apvienoja epa centrālā idejā: brīvā Latvija, ko redakcija arī lika fragmentiskajam epam par virsrakstu.

„Daugavas” redakcija iesūtījumu saņēma ar lielu interesi, bet pēc iepazīšanās atbildēja, ka patreizējos apstākļos visu epu nevarēsot lietot un izvēlējās tikai divas nodaļas: „Nākamības tauta” un „Lielā mīkla”. Visu nevarot lietot tādēļ, ka preses nodaļa varētu piekerties un žurnālam varētu rasties nepatīkami sarežģījumi. Tā tad arī palika: „Daugavas” 1935. g. 4. numurā nāca klajā abi minētie fragmenti.

Tiklīdz dzejoli bija parādījušies atklātībā, no valdības oficioza „Brīvās Zemes” slejām Ulmaņa galma ideologs un pravietis Brastiņš bruka virsū gan Rainim, gan viņa atrastā darba klajā laidējiem ar neiedomājami rupjiem pārmētiem: viņš apvainoja redakciju Raiņa tekstu viltošanā, patvarīgā rīcībā un tādas idejas piesaistīšanā Rainim, kādu viņš 50 gadu atpakaļ neesot varējis izteikt: ideju par brīvo Latviju. (Skat. „Brīvā Zemē” rakstus: „Vai Rainis tiek vil-

tots?" (Nr. 81.) un „Mazs cinitis gāž lielu vezumu" (Nr. 88.)). Jēdziens „brīva Latvija" pēc Brastiņa domām, varējis rasties tikai pēc Ulmaņa apvērsuma. Nācās pierādīt, ka Brastiņš gan uzstājās mūsu politisko ideju vēsturē kā autoritāte, bet patiesībā ir pilnīgs ignorants, jo Rainis par brīvo Latviju runā jau „Uguni un Nakti", kas sacerēta 1905. un 1904. gados. Lai pierādītu, ka attiecīgais Raiņa teksts nav viltots, nācās nodot to Zinātniskās tiesu ekspertīzes institūtam nofotografēt un apliecināt viņa pareizību, lai tad reprodukciju publicētu. Polemiku šai lietā līdz ar minēto teksta reprodukciju var atrast žurnālā „Daugava" 1955. g. 5. numurā rakstā „J. Raiņa Lielā mīkla un viņas atmiņejums" (474.—480. lp.).

Lieliski domātais uzbrukums beidzās diezgan kōmiski. Brastiņš bija kādā no minētajiem rakstiem apsolījis iet veļu nakti pie Raiņa kapa atvainoties, ja viņš būtu maldījies. Viņa maldīšanās — apzināta vai neapzināta — bija pierādīta par īstu skandaliozu. Atlika pildīt solījumu. Vai viņš to darījis, nav zināms. Bet atklātībai tas vienaldzīgi. Domājams nē, jo šis teātrālais žests bija domāts tikai viņa uzbrukuma istā nolūka aizsegšanai. Un šis nolūks bija: aizstāvēt Ulmaņa proklamēto domu, ka par brīvo Latviju var runāt tikai pēc 15. maija. Ulmanis vienkārši bija paņēmis Raiņa formulēto domu un izsludinājis par savu, ielikdams tanī gluži preteju saturu. Raiņa dzejojums atsedza vēsturisko patiesību par brīvo Latviju — un Ulmaņa galma ideologam nu vajadzēja steigties nepatīkamo patiesību aizsegt. Ka tas tā, nepārprotami pierāda nākamais epa piedzīvojums.

Otrs piedzīvojums. 1955. gada beigās „Latviešu preses biedrības gada grāmatas" redakcijas kolēģija Oļģerta Liepiņa personā (pārējie locekļi: A. Kroders un Druva) uzaicināja Raiņa atlikušo darbu kārtotājus: Aspaziju un brāļus A. un P. Birkertus, dot šim izdevumam kādu Raiņa dzeju. Piedāvājām fragmentus no lielā dzejnieka 1905. g. epa:

- 1) Zemes sūdžība.
- 2) 15. janvāra dienas.
- 3) Vecais krauklis.
- 4) Atrāva dēlu.
- 5) Māte pavada atriebēju.
- 6) Četri vēji.
- 7) Uzvarā gājējs.
- 8) Pie nodēdzinātām mājām.
- 9) Nāves pabirumi.
- 10) Zemnieka sapnis par varoni.
- 11) Lielais arājs (Nākotnes uzdevumi).

Manuskriptu nododot, A. Birkerts ieteica O. Liepiņam, lai redakcijas kolēģija iepriekš pārbauda un iesniegumu pagaidām uzskata par informatīvu. Tā tas arī notika. Redakcijas kolēģija bija atzinusi dzejojumu par lietojamu. Solījās pat illūstrēt ar kādu 1905. g. grupas attēlu no Brīvības pieminekļa. Pēc tāda atzinuma Raiņa rakstu rediģētāji manuskriptu „Preses biedrības gada grāmatas“ redakcijai iesniedza galīgi un gaidīja krājuma iznākšanu. Pēc O. Liepiņa izteikuma, redakcija nodomājusi krājumu iesākt taisni ar šo dzejojumu. Lēmums iespiest šo dzejojumu bija tik noteikts, ka red. Liepiņš teicās gribējis jau dot salikšanai tekstu, kas bija nodots vispirms tikai informācijai.

Neskatoties uz šķietamo darba ātro tempu, krājuma iznākšana vilcinājās. Beidzot tomēr krājums iznāca 30. janvārī, bet — bez Raiņa dzejojuma.

„Pērķona tagad nav bijis, bet kāds jods Raiņa epu ir izspēris no krājuma ārā?“ izsauca P. Birkerts, dabūjis to zināt. Ievācot informācijas, izrādījās, ka pēc otrās korektūras redaktors Druva to pavēlējis izņemt. Spiestuvē protestējuši burtliči, teikdami, ka Raini nedrīkstot sviest ārā. Protests tomēr palicis bez sekmēm.

Kā dokumentārisks pierādījums visam sacītajam ir — novilkums no dzejojuma salikuma, ko mums izniedza atpakaļ.

Raiņa atstāto rakstu redakcija personīgās sarunās ar red. O. Liepiņu mēģināja noskaidrot iemeslus, kāpēc Raiņa eps izmests no gandrīz jau gatavās Gada grāmatas, bet Liepiņš par to atbildēja tikai ar aplinkiem, no kuriem varēja spriest, ka krājuma redakcija darijusi to uz augstākas varas spiedienu, kas nepārprotami lika noskārst, ka izmēšana notikusi ar Ulmaņa pavēli. Oļģerts Liepiņš un Roberts Kroders, kas gan nebija krājuma redakcijā, bet stāvēja tai visai tuvu, izteica nožēlu, ka tāds ievērojams darbs par Latvijas brīvības cīņām palicis tik ilgi, 50 gadu, nezināms. Ulmanis, turpretī, ir tagad vēl negribēja redzēt to parādā mies atklātībā — un uzlika tam savu kulaku. Kas par iemeslu? Bailes no brīva vārda? Greizsirdība? Varbūt uz šiem jautājumiem atbildēs kādreiz memuāristi. Bet, domājam, nemaldisimies teikdami, ka Ulmanis gribēja ieskatīt Latvijas brīvības cīņas par savu monopolu un negribēja pieļaut te citādu apgaismojumu.

Bet starp Raiņa un Ulmaņa brīvības un brīvās Latvijas jēdzieniem bija milzīga starpība: tāda pat kā starp brīvību, ko izcīna zemākie slāņi un brīvību, kas nāk no augšas, starp sociālistisko un plutokratisko brīvību vai — runājot dzejnieka simbolu valodā — tās atšķirās viena no otras kā uguns un nakts.

Epa turpmākie piedzīvojumi. Pēc šiem epa piedzīvojumiem likās skaidrs, ka pilnā sastāvā viņš Ulmaņa

režīma laikā nevarēs parādīties klajā. Bet atstāt to archīvā uz ilgu laiku Raiņa atstāto rakstu redakcija ieskatīja par nevēlamu un meklēja izdevību publicēt to kaut pa daļām. Turpinot Valtera un Rapas apgādē izdot Raiņa atstātos dzejoļus, no kuriem bija iznācis jau krājums „Sirds devējs“, redakcija ievietoja nākamajos krājumos pa fragmentam arī no epa. Tā „Dvēseles dziesmās“ (1935. g.) parādījās balādes „Nākamības tauta“ un „Lielā mīkla“, „Lielajās līnijās“ (1936.) — „Tautas vāts un tautas gods“, „Aizas ziedos“ (1937.) — „Zemes sūdzība“, „Nāves pabirumi“, „Četri vēji“ un „Pie nodegušajām mājām“.

Līdz ar to tad nu bija izlietotas visas tās epa daļas, kam bija kaut kādas izredzes tikt cenzūras varzai cauri. Atlikušajām daļām bija jāgaida labāki laiki. Tagad nu pēc Ulmaņa režīma sabrukuma un sociālistiskās brīvās Latvijas atdzīvošanās un nodibināšanās epa atlikušās daļas uzsāk ceļojumu tautā.

1907.

Ir simti krituši. Sacerēts 4. 1. 7. Uzglabājies divos eksempl., Raiņa rokrakstā. Pirmiespiedums žurnālā „Rīts“ 1907., 430. lp.

Jaungada dziesma. Sac. 24. 8. 7., beigts 29. 8. 7. Oriģināls uzglabājies dzejnieka rokrakstā. Pirmiespiedums.

„Kāds būs šis deviņsimtastotais gads?“ Virsraksts jau norāda, kad dzejolis radies. Tanī ietilpst arī kādi panti no agrākā laika, un dzejnieks pie manuskripta strādājis arī vēlāk, kā to rāda atzīme: 1906., 2. 10. 7., 1908. un 1913. Daži panti iespiesti „Virpulī“, 1908. Raiņa rokraksts.

Kalpu manta. Sākts 1905. g., beigts 10. 1. 7. Oriģināls uzglabājies dzejnieka rokrakstā divās redakcijās. Iespiests „Kopumā“ 1907., 92. lp.

Krusts. Sac. 10. 2. 7. Uzglabājies trijās redakcijās dzejnieka rokrakstā. Iesp. žurnālā „Svari“ 1907., Nr. 5.

Kur ir tā vieta? Sacer. laiks nezināms. Iesp. 1907. g. krājumā „Jaunais pūrs“, 23., 24. lp. Oriģināls uzglabājies divās redakcijās dzejnieka rokrakstā.

Laiks ir nauda. Sacer. 15. 10. 7. Rokraksts divos eks. Pirmiespiedums.

Maija dziesma. Sacerēta 24. 4. 7. Pirmrakstā cits nosaukums: „Strādnieku maijs“. Iespiests „Cīņā“ 1911., Nr. 113.

Mēs neaizmīrsim neviena paša. Sac. 15. 2. 7. Iesp. „Ausekli“ 1907. Nr. 1. Oriģināls dzejnieka rokrakstā 2 eks.

Mūžīgā aina. Aizsākts 1902. g., pabeigts 18/19. 1. 7. Uzglabājies dzejnieka skaidrrakstā. Iespiests žurnālā „Rīts“ 1907., Nr. 5.

Plāvējs. Sākts 15. 1. 7., beigts 2. 2. 7. Sākumā bijis virsraksts „Nezāles sējēji un plāvējs“ un piezīmēts „Iz pas-tardienas dziesmām“. Pirmteksts uzglabājies dzejnieka rokrakstā. Pirmiespiedums.

Sodi bez gala. Sacerēts 5. janv., 6. febr. un 5. aug. 1907. g. Pirmteksts dzejnieka rokrakstā 2 eks. Virsraksts sākumā bijis: „Nav gala“, „Nāves sodi nebeidzas“, „Sodi nebeidzas“. Pirmiespiedums.

Tic dievam, klaus' kungam. Sac. 10. 27. Sākumā bijis virsraksts „Kungs un gans“. Pirmteksts uzglabājies divos eksempl. autora rokrakstā. Pirmiespiedums „Svaros“ 1907. Nr. 10.

Tie „deutscher Gott“ un „mūsu“ Dievs tik saukā. Sac. 16. 1. 7. Pirmiespiedums.

Tinte un asins. Sacerēts 5. 1. 7. Iesp. „Atvasēs“ 11. 1908. g. 25. lp.

Uguns dzēsums. Sac. 3. 1. 7. Pirmraksts uzglabājies. Pirmiespiedums žurnālā „Rīts“ 1907. 75. lp.

Vai šinī cīņā mēs ko varam zaudēt? Sacerēts ap 1907. Pirmiespiedums.

Vairs naudas nav. Sākts 1905., pabeigts 16., 7. 12. 7. Uzglabājies dzejnieka rokrakstā. Pirmiespiedums.

Vācu baronu visvarenībai. Sac. 15. 1. 7. Uzglabājies uzmetumā, mašīnrakstā ar to pašu datumu un dzejnieka skaidrrakstā ar papildu datumu 31. 7. 17. Uzmetumā virsraksts: „Tiem varenajiem“. Iesūtīts rakstu krājumam „Ciba“, vēlāk iespiests „Socd.“ 1920. Nr. 75.

1908.

Cīņā kritušiem dzejniekiem par piemiņu. Sac. 8. 6. 8. Uzglabājies ar zīmuli rakstīts teksts. Pirmiespiedums.

Puņiņa dziesma. Sac. 18. 10. 8. Soda ekspedīciju un kaļa tiesu laikā. Pirmiespiedums „Progresā kalendārā“, 1910.

1909.

Es viens ar savu taisnību. Sacer. 6. 4. 9. Paša dzejnieka rokraksts. Pirmiespiedums.

1910.

Sarkanais simts. Sacerēts 9.—11. 4. 10. Uzglabājies pirmteksts un skaidrraksts. Iesp. 1910. g. jūlijā „Cīnas“ jubilejas numurā: Nr. 100.

Tu esi vairāk vien un skaidrāk noskārtis. Ar zīmuli rakstītais pirmteksts apzīmēts ar 1910. Pirmiespiedums.

1912.

Ilgas un ceras. Sacerēts 4. 5. 12. kā četrindru pants. Vēlāk dzejnieks to pārvērtis divos četrindru pantos un pats uz mašīnas pārrakstījis. Uzglabājušies abi teksti. Pirmiespiedums.

Kritušam slava. Uzņemts 1905. g., izstrādāts 13. 7. 12. Uzglabājies arī dzejnieka tīrrakstā. Pirmiespiedums.

Laiks! Sacer. 24. 6. 12. Iesp. „Cīņā” 1912. Nr. 124.

Lielais maijs. Pirmraksts ar datumiem 8. 3. 12., 13. 3. 12. uzglabājies trijos eksempl. Pirmie divi — darba eksemplāri, stipri izraibināti labojumiem. Trešais — skaidrraksts. Labojumi liecina, ka dzejnieks pie šī darba ļoti daudz strādājis. Iespiests „Cīņā” 1912. Nr. 121.

1913.

Bāru dziesma. Pirmteksts nav uzglabājies. Iespiests „Ausekļa kalendārā” 1913. g. 43. lp.

Izaicīns. Uzņemts 1907. g., bet 9. 9. 13. pārstrādāts un paplašināts, reizē ar to pārrakstot skaidri. Bez dzejnieka skaidrraksta dzejolis uzglabājies vēl svešā norakstā. Dzejolim pirmtekstā un svešajā norakstā virsraksts ir „Atbilde”, dzejnieka skaidrrakstā „Izaicīns”.

1913. Sacerēts 13. 7. 12.

1914.

Jubilejas dienā. Pirmteksts nav uzglabājies, bet gan noraksts. Iesp. „Strādnieka Balsi” 1914., 8. jūlijā, Nr. 1.

Talsu tiesa. Eps iecerēts 29. 11. 6. gadā, bet sarakstīts 9.—11. jūlijam 1914., kā to rāda atzīmes uz manuskripta dzejnieka rokrakstā, kas uzglabājies divās redakcijās: melnrakstā un skaidrrakstā. Pirmās informācijas par šo dzejojumu sniedz J. Mišņa un P. Ērmana sastādītā bibliografija par vēl neiespiestiem Raiņa rakstiem. Tur sacīts: „Talsu tiesa” (Epizode no revolūcijas) Strādnieku kalendārs 1915. Izd. „Bostonā”. (Skat. „Kultūras Balss sab. rakstu krājums” I, 1921., 119. lp.). Pašu kalendārū šo rindīņu autoram nav gadījies Latvijā atrast. Liekas, ka dzejojums līdz šim bijis pieņemts tikai Amerikas latviešiem. Šis ievērojamais darbs, kur attēloja viena no 1905. g. revolūcionāru traģedijām, būtu palicis nezināms, ja Raiņa atstātos papiros nebūtu izdevies atrast tā manuskriptu. No šī manuskripta to tad arī iespējams. Viena nodaļa iespiesta Raiņa dzejoļu krājumā „Lielās līnijas” (1936. g.): „Veļu vēji” un kāds pāris citātu līdz ar dažām ziņām K. Ezerkalna rakstā: „Talsu novads literārtūrā” krājumā „Talsu novads” III. 1936. g. 365., 366. lp.

1915.

„Strādniekam”. Sacerēts 8.—14. apr. 1915. Pirmraksts izraibināts labojumiem, kas liecina, ka dzejnieks daudz gar tekstu pulējis. Manuskripta sākumā piezīme: „Dogma naglas”. Dzejolis iespiests Amerikas latv. laikrakstā „Strādnieks” 1915. g. 5. jūnijā Nr. 42. Redakcija dzejolim piespraudusi šādu piezīmi:

„Šis maija numuram nodomātais apsveikums pienāca par vēlu. Bet tā kā arī „Strādnieka“ pārvēršana no pusnedējas laikraksta par trīsreiz nedēļā iznākošu avīzi novēlojas par vienu mēnesi, tad Raiņa dziļi izjustais dzejējums nāca tīri kā aicināts arī šim numuram.“

1917.

Baronu deutsches Pflichtgefühl. Sacerēts 1905. Uzglabājies uzmetums un dzejnieka paša mašīnraksts un skaidr-
raksts ar atzīmi 1905., 31. 7. 17. Pirmiespiedums „Scdm.“
1920. Nr. 80.

Nepiedodams parāds. Dzejolis aizsākts 8. 2. 7., pabeigts
31. 7. 17. Uzglabājies dzejnieka rokrakstā divās redakcijās.
Sākumā virsraksts bijis „Asins parādnieki“, bet vēlāk gro-
zīts. Pirmiespiedums.

Nevar tā blakus lūdzi just. Uzmetsts 1905. g. „Vētras
sējas“ laikā. Galīgi izstrādāts un ar dzejnieka roku skaidrā
uzrakstīts 10. 7. 17. Iespiests „Gada gr. Darba tautai“ 1932.

Pie nāves gultas. Sākts 1. 10. 7., pabeigts 1. 8. 17. Uz-
glabājies rokrakstā divās redakcijās. Iesp. „Strādnieku
Avīzē“ 1919. Nr. 93, 23. aug. ar piezīmi: No dzeju krājuma
„1905.“ Tāda krājuma Rainim nav. Domājams, ka bijis
nodoms tādu izdot.

1920.

Mīlais maijs. Sacer. 25. 4. 20. Uzglabājies ar zīmuli
rakstīts pirmuzmetums un izgriezums no „Sociāld.“, kur tas
pirmoreiz iespiests: 1920. Nr. 98.

Pārdoša doma. Pirmraksts nav uzglabājies. Iespiests
žurnālā „Kolektīvs“ 1920. Nr. 1.

Sveiciens uz rītdienu. Pirmteksts nav uzglabājies. Iesp.
„Scdm.“ 1920. Nr. 52.

Un atkal. Pirmteksts nav uzglabājies. Iesp. žurnālā
„Sociālists“ 1920. Nr. 1.

Vai laiks mums visu piepildīs? Sac. 1905., 3. 7. 17.
Pirmteksts uzglabājies. Iesp. „Scdm.“ 1920. Nr. 80.

1921.

Jūs mošķus laukā dzināt. Pirmteksts nav uzglabājies.
Iesp. „Strādņ. un bezzemn. kalendārā“ 1921.

Sveiciens jaunā gadā. Pirmteksts uzglabājies ar atzīmi
30. 12. 20. Bez tam uzgl. svešs noraksts un divi izgriezumi,
katrs no sava laikraksta. Iesp. „Laukstrādniekā“ 1921.
Nr. 1, un „Scdm.“ 1921. Nr. 1.

Tev atkal cīņā iet. Pirmteksts nav uzglabājies. Iesp.
„Scdm.“ 1921. Nr. 23.

Uz strādnieku maija svētkiem. Saceres laiks nezināms,
laikam maija priekšvakars. Pirmiespiedums „Socdm.“ 1921.

Nr. 97. Rokraksta nav, uzglabājies izgriezums ar dzejnieka gada skaitļa atzīmi.

1922.

Jaunā pilsoņa karjēra. Pirmiespiedums Dr. Orientācija „Satir. kalendārā“ 1922. Pirmteksta archivā nav.

Maijs un sarkanais karogs. Uz pirmteksta datuma atzīmes nav. Iespiests „Scdm.“ 1922. Nr. 96.

Priecīgu jaunu gadu. Sac. 50. 12. 21. Uzglabājies ar zīmuli rakstīts pirmteksts. Iesp. „Scdm.“ 1922. Nr. 1.

Simts gadu ir. Pirmteksts nav uzglabājies. Iesp. žurnālā „Ho-Ho“ 1922. Nr. 1.

Vēlējums „Arodniekam“ uz atjaunotu gaitu. Pirmteksts ar atzīmi 26. 1. 22. Iesp. „Arodniekā“ 1922. Nr. 1.

Zemnieka pacietība. Iespiests Raiņa rediģētajā krājumā „Darbs“ 1905. Atkārtots „Lauksaimnieku kalendārā“ 1922. gadam. Pirmteksts uzglabājies, bet bez datuma.

1923.

Atmodas svētki. Saceres laiks nezināms. Rokraksta nav, Iesp. „Scdm.“ 1923. Nr. 70.

Lāčplēša Jaungada vēlējums. Sac. 50. 12. 25. Pirmteksts uzglabājies divos eksempl.: uzmetums un skaidr-raksts. Iesp. „Scdm.“ 1924. Nr. 1.

Mākoņi melni vēlas. Sac. 25. 5. 25. Iesp. izdevumā „IV. Kultūras svētki“ 1923.

Seno brīvo domu pavadieni. Sac. 25. 10. 25., kā to rāda pirmteksts. Rakstīts uzreiz ar zīmuli, bez labojumiem. Pirmiespiedums.

1924.

Maija piemērs. Sacer. 28. 4. 24. Uzglabājies pirmteksts un svešas rokas pārraksts. Arī izgriezums no „Arodnieka“, kur tas iespiests: 1924. Nr. 9.

Viena pagasta kalpi — zemnieki. Sac. 3. 1. 24. Pirmteksts Raiņa rokrakstā vienā eksemplārā. Pirmiespiedums.

1925.

Maija svētki. Pirmraksts nav uzglabājies, bet gan svešas rokas noraksts un izgriezums no izdevuma „Pirmais maijs“, kur dzejolis pirmo reiz iespiests 1925. g.

Proletāriātam. Saceres laiks nezināms. Pirmteksts nav uzglabājies. Iesp. „Socdm.“ 1925. Nr. 49.

Uz strādnieku kultūras svētkiem. 1. Uzglabājies noraksts ar svešu roku, bez datuma. Iespiests „Socdm.“ 1925. Nr. 124. 2. Pirmteksta nav. Iesp. Tautas Augstskolas izdevumā „Septītie Kultūras svētki“ 1926.

1926.

Brīvais vārds. Sacer. 19. 10. 26. Pirmraksts uzglabājies. Iesp. laikr. „Brīvais Vārds“ 1926. g. Nr. 1.

Dieu inbalīdu saruna. Pirmteksts nav uzglabājies, bet gan izgriezums ar dzejnieka atzīmi: „Lāčplēsis 1926“

Meklētājam. Pirmteksts nav uzglabājies, bet gan izgriezums ar dzejnieka atzīmi: 25. 4. 26. Iesp. „Socdm.“ 1926. Nr. 91. *Velāk, 1928., atkārtots „Kastaņolā“, 110. lp.*

Savas laimes kalējs. Saceres laiks nezināms. Iesp. „Valsts darbiniekā“ 1926. Nr. 2. Rokraksts uzglabājies.

Strādniek-maija pulki. Uzglabājies svešas rokas noraksts bez datuma. Iesp. „Jaunā Dzīve“ 1926. Nr. 16.

1927.

Mūsu kultūra. Sac. 22. 5. 27. Pirmteksts uzglabājies.

1928.

Cīņas dienā. Sac. 6. 10. 28. Pirmteksts uzglabājies. Iesp. „Strādnieku Avīzē“ 1928. Nr. 228 un „Sedm.“ 1928. Nr. 227.

Mākslinieku vārdi. Pirmteksta archīvā nav. Iesp. žurnālā „Aktiers“ 1928. Nr. 1.

Nepiemirsti sevi. Pirmteksta dzejnieka archīvā nav. Iesp. „Jaunais Laiks“ 1928. Nr. 1.

Novēlējums valsts dabīniekam. Pirmteksta nav. Iesp. žurnālā „Valsts Darbinieks“ 1928. Nr. 11.

Pele un vērsis. Pirmiespiedums Dr. Orientācija „Satoriskajā kalendārā“ 1928. g. Pirmteksts nav uzglabājies.

Pēc desmit gadiem. Saceres datums nezināms. Pirmteksta archīvā nav. Iesp. „Socdm.“ 1928. Nr. 265.

Sarkanais karogs. Sac. 11. 2. 28. Uzglabājies pārraksts. Pirmiespiedums.

Skaistie strādniek-maija soētki. Ar zīmuli rakstīts pirmteksts atzīmēts ar datumu 26. 4. 28. Iesp. „Socdm.“ 1928. Nr. 91.

Strādnieka cerība. Sac. 11. 2. 28. Uzglabājies pārrakstā. Pirmiespiedums.

Tie moški top laukā mēzti. Sac. 11. 2. 28. Uzglabājies pārraksts. Pirmiespiedums.

Veltas tumsoņu cerības. Pirmteksts archīvā nav uzglabājies. Iesp. laikrakstā „Valsts Darbinieks“ 1928. Nr. 2.

Vienībā strādniecības spēks. Sac. 11. 2. 28. Uzglabājies pārraksts. Pirmiespiedums.

Visas pasaules gādnieks. Sacer. 11. 2. 28. Uzglabājies ne pirmteksts, bet pārraksts. Pirmiespiedums.

1929.

Kungs un divi ubagi. Viens no pēdējiem Raiņa dzejoļiem. Uzglabājies izgriezumā ar dzejnieka atzīmi 4. 8. 29. Kādā organā iespiests, nav izdevies konstatēt.

1932.

Linīš. Pirmteksta archivā nav. Pirmiespiedums „Jau-nākās Ziņās“ 1932. g. Nr. 175.

1934.

Pļava beidzas pie silmalas smilts. Saceres laiks nezināms. Nemts no autografa, kas iespiests „Atpūtā“, 1934. Nr. 494. Pirmiespiedums.

Bez datuma.

Baltkrievu tauta saka. Saceres laiks nav apzīmēts, bet rokraksts liek domāt, ka ap 1928. gadu.

Uz izšķiršu cīņu. Pirmteksts uzglabājies, bet bez saceres datuma. Manuskripts — vecajā ortografijā, tā tad, domājams, sarecēts vēl emigrācijā. Pirmiespiedums.

Vergi. Saceres laiks nezināms. Rokraksts divos eksemplāros. Pirmiespiedums.

Zirgs un ēzelis. Pirmteksts uzglabājies, bet bez datuma, divos eksempl. Vecā ortografija liecina, ka dzejolis sacerēts agrāk, laikam ap 1905. g.

A. Birkerts.

Satura rādītājs

Priekšvārds	Lapp. 3
-----------------------	------------

Ceres rīts

Vairs tagad šaubu nekādu nav	9
Kalpu manta	10
Zemnieka pacietība	11
Vairs naudas nav	12
Jauns darbs	14
Kritušiem slava	15
Pie nāves gultas	16
Plāva beidzas pie silmalas smilts	17
Ilgas un ceras	18

Asins un uguns

Visu nakti vēji vaimanāja	21
Plāvējs	22
Izaicins	24
Mūžīgā aina	25
Nepiedodams parāds	26
Ir simti krituši	27
Tinte un asins	28
Uguns dzēsums	29
Purpura tērps	30
Kur ir tā vieta?	31
Mēs neaizmirsīsim neviena paša	33
Sodi bez gala	34
Krusts	35
Jaungada dziesma	36
1908.	44

Sodu laiki

Talsu tiesa	49
1905. gada eps	56
13. janvāra dienas	57
Vecais krauklis	58
Melnā sotņa	59
Dragūni	60
Bendes roku sniedz	63
Uzvarā gājējs	64
Māte pavada atriebēju	66

	Lapp.
Atrāva dēlu	67
Lapsa	68
Lieldienas	69
Nākotnes uzdevumi	72

Satira

Grīziņā	77
Vācu baronu visvarenībai	78
Putniņa dziesmiņa	79
Baronu deutsches Pflichtgefühl	80
Pele un vērsis	81
Jaunā pilsoņa karjēra	82
Linīš	83
Kungs un divi ubagi	84
Nevar tā blakus lidzi just	85
Veltas tumsoņu cerības	86

Epigrammas

Tic' dievam, klaus' kungam	89
Teicams gans tu tiešām būtu	89
Tie „deutscher Gott“ un „mūsu“ dievs tik saukā	90
Es viens ar savu taisnību	90
Zelta mācības kapitālistiem:	
1. Par krāšanu	91
2. Par ražošanu	91
3. Par kārtību	92
4. Par pirmo vajadzību	92
Mūžīgais ideāls	93
Vai šinī ciņā mēs ko varam zaudēt	93
Vergiem	94
Nu kad jūs esat atkal jautri	95
Baltkrievu tauta saka	96
Viena pagasta kalpi — zemnieki	97
Savas laimes kalējs	98
Proletāriātam	99
Laiks ir nauda	100
Zirgs un ēzelis	100
Ciņā kritušam dzejniekam par piemiņu	101
Cilvēcības gods	101
Strādnieka cerība	102
Vienībā strādniecības spēks	102
Tie mošķi laukā top mēsti	102
Sarkanais karogs	102
Visas pasaules gādnieks	102

Pirmais maijs

Maija dziesma	105
Lielais maijs	109

	Lapp.
„Strādniekam“	111
Mīlais maijs	114
Uz strādnieku maija svētkiem!	116
Maijs un sarkanais karogs	117
Atmodas svētki	119
Maija piemērs	120
Maija svētki	121
Strādniek-maija pulki	123
Skaistie strādniekmaiņa svētki	125

Tev atkal ciņā iet

Izšķirošās balsis	129
Skaidras lietas	130
Meklētājam	131
Sarkanais simts	132
Laiks!	134
1913.	135
Bāru dziesma	136
Jubilejas dienā	137
Vai laiks mums visu piepildīs?	138
Un atkal	139
Sveiciens uz rītdienu	140
Pārdošā doma	141
Sveiciens jaunā gadā	142
Jūs mošķus laukā dzināt	144
Tev atkal ciņā iet!	145
Priecīgu jaunu gadu!	146
Vēlējums „Arodniekam“ uz atjaunotu gaitu	148
Simts gadu ir	149
Mākoņi melni nu veļas	150
Lāčplēša Jaungada vēlējums	151
Uz strādnieku kultūras svētkiem	152
Divu invalīdu saruna	154
Brīvais vārds	155
Uz ziemas saulgriežu svētkiem	156
Mūsu kultūra	157
Pēc desmit gadiem	158
Novēlējumi valsts darbiniekam	160
Nepiemirsti sevi!	161
Mākslinieku vārdi	162
Ciņas dienā	163

Epilogs

Uz izšķiru ciņu	167
Bibliografiskas piezīmes	169

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0312066119

R 47.854

Vāku zīmējs
E. Vārdaunis